

BALEIKE

265. ZENBAKIA. EURO BAT
2017ko MAIATZA

www.baleike.eus

JUAN LUIS BLANCO TIPOGRAFIA DISEINATZAILEAK

HARRI

EUSKAL LETRA TIPOA

DISEINATU DU, BESTEAK BESTE.

TYPE DIRECTORS CLUB

ELKARTEAREN NAZIOARTEKO SARIA

JASO DU 2017AN.

BALAY
GARBIGAILUA
3TS853B

269€

5,5 kg

A+++

1.000 bira/min

BOSCH
GARBIGAILUA
WAN2426XES

495€

7 kg

A+++

1.200 bira/min

AEG
GARBIGAILUA
L6FBI824U

379€

8 kg

A+++

1.200 bira/min

TOP 21 BILDUMA

Maiatzaren 1etik 18ra

A++

INOX

499€

ZANUSSI
HOZKAILUA
ZRB34315XA

No frost

185 x 60 cm

5 funtzio

INOX

479€

BOSCH
ONTZI GARBIGAILUA
SMS25AI05E

A++

No frost

170 x 60 cm

A+

399€

BOSCH
HOZKAILU KONBINATUA
KGN33V04

TIEN 21

ENDAÑETA ZUMAIA
ELEKTROGAILUAK

Erribera, 8 Tel. 943 861 694
www.endañetazumaia.com

HERRI ALDIZKARIA

Foronda Kultur Etxea

Odieta, 2

tel.: 943 86 15 45

e-maila: aldizkaria@baleike.eus

Argitaratzailea

Baleike Kultur Elkartea

e-maila: elkartea@baleike.com

Erredakzio taldea: Imanol Azkue, Maialen

Odriozola, Juan Luis Romatet, Miriam Romatet,

Peio Romatet, Arnaitz Rubio Aprea, Iosu Alberdi,

Jose Manuel Castillo, Jabi Gonzalez Toston,

Izaskun Urbieta eta Gorka Zabaleta

Diseinua eta maketazioa: Roberto Gutierrez

Hizkuntz zuzenketa: Imanol Azkue

Publizitatea

tel. 943 86 15 45

publizitatea@baleike.eus

Inprimategia

Antza Inprimategia

(Lasarte-Oria)

Tirada

800 ale

Lege gordailua: SS-405/94

ISSN: 1136-8594

Baleikek ez du bere gain hartzen aldizkarian

adierazitako esanen eta iritzien erantzukizunik.

TOKIKOM

||
baleike +

HERRITARREN ENERGIA GARAILE ATERA ZENEKOA

5

elkarrizketa

ARRI EIZAGIRRE

23

elkarrizketa

JUAN LUIS BLANCO

30

agenda

MAIATZA-EKAINA

Argitalpen honen edizioko laguntzaile:

Gipuzkoako Foru Aldundia

Zumaia Udalak

**EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO**

Hezkuntza, Hizkuntza Politika eta Kultura Sailak
(Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak) diruz lagundua

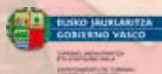

MAIATZEAN

Zumaia txartela erabilia
ezusteko opariak!!!

Zumaia Udala

CAJA RURAL

Bizikleta Eguna Ekainak 17

Egitaraua laster
izango dugu prest.

*Animatu
parte hartzera!*

Zumaia Udala

“Astialdiaz aparte, erabilera funtzionalagoak izan ditzakete trenbide zaharrek”

TESTUA ETA ARGAZKIAK: GORKA ZABALETA

Vasco-Navarro eta Urolako trenak aztertu ditu Arri Eizagirrek, etorkizunean erabilera berririk izan ote dezaketen jakiteko. Astialdiaz gain, zenbait kasutan, uste du eguneroko mugikortasunerako egokiak izan daitezkeela.

Urolako trena behin betirako itxi zuten urte berean jaiotakoa da Arri Eizagirre (Zumaia, 1987). Ez zuen garraibide hura ezagutu, baina azken bost urteotan trenbide kontuetan murgilduta dabil, doktore tesia dela eta.

Nolatan hasi zinen trenbide zaharren inguruko lan hauek egiten?

Duela lau zapabost urte ondarea eraberritzearen gaineko master bat egin nuen, eta orduan Urolako trena aukeratu nuen amaierako lana egiteko. Trenbidea osatzen zuten elementu guztien katalogoa egin nuen, bakoitza bere fitxarekin. Zumarragatik Zumaia. Eta hor piztu zitzaidan kezka: trenbidea, geltokiak eta gainerako elementuak osotasunean hartu behar dira kontuan, eta ez elementu isolatu bezala. Eta hasi nintzen aztertzen, adibidez, geltokiak eta trenbidearekin zerikusia duten beste eraikinak nola integratu diren hirigintza plan berrietan. Inguruan etxebizitzak eraiki direnean, geltokia ondo integratu al da espazio berrian? Urretxun, adibidez, geltokiari bizkarra emanez eraiki ziren etxeak...

Urolako trenaren geltoki guztiak mantendu al dira?

Euskal Herrian itxi zen azken trenbidea izan zen Urolakoa, eta estazio guztiak –13– mantendu dira, baina pasoko etxe batzuk galdu egin dira.

Eta orain zertarako erabiltzen dira estazio horiek?

Denetarik dago. Zumarragakoa etxe okupatua izan zen eta orain abandonatuta dago; Urretxukoa gaztetxea da eta nahikoa ondo zainduta daukate; Aizpurutxukoa guztiz abandonatuta dago; Azkoitikoan udal liburutegia jarri dute; Azpeitikoa trenaren museoa da; Lasaokoa eta Zestoako Balneariokoa kanpotik ondo daude, baina barrua utzita; Iraetakoa eta Arroakoa okupek erabili izan dute eta nahikoa utzita daude; eta Zumaian, goikoa tren geltokia da gaur egun eta Moilaberrikoa hor daukagu, hutsik, ez dakigula oso ondo zer egin.

Bere garaian agertu zen Urolako trena berreskuratzeko asmoa, Azpeitiraino behintzat...

Bai, eta oraindik agertzen da asmo hori lurralde mailako arauetan. Industriari begira zegoen planteatuta, gaiak Pasaia-ra garraiatzeko, baina Ucin itxi zuten eta asmo horiek bertan behera gelditu ziren. Baina asmo horiek eragina izan zuten jabeagoan...

Zer eragin?

Zumarraga, Urretxu eta Azkoitiko geltokiak udalen esku gelditu ziren, baina Azpeititik Zumaia bitartekoak ez, horiek oraindik Jaurilaritzak dauzka, hain zuzen ere, plan hori hor dagoelako. Beste berezitasuna da Zumaia Azpeitiraino ezerk ez duela gurutzatzen trenaren bidea, libre mantendu da, bazpaere.

Baina uste duzu oraindik aukera badagoela Urolako trena

berreskuratzeko, Azpeitiraino besterik ez bada ere?

Ez zait iruditzen. Trenbideak, lehen ere, industriari lotuta garatu ziren, gaiak garraiatzeko. Pertsonak ere bai, noski, baina beste bultzada ekonomiko hori gabe ez dut uste berriro martxan jarriko denik.

Gertuko trenbidea errekupeatzeko joerarik ba al dago munduan zehar?

Hirigunetan bai, ikusten da, trenbide zaharrak berrerabili dira tranbiak martxan jartzeko. Kontuan hartu trenak bide motzena egiten duela beti, hori dauka ona. Zumarragatik

Azkoitira errepidea bihurgunez bihurgune doa ibaiari segika, baina trena zuzen doa; eta malda gutxiarekin. Horregatik dira oso egokiak oinezkoentzat eta bizikletentzat.

Eta orduan, horrekin zer egin daiteke oraindik neurri handi batean mantentzen den azpiegitura? Beste erabilera bat izan al dezake Urolako trenbideak?

Hori da orain Vasco-Navarro trenaren inguruan egiten ari naizen lanaren oinarria. Trenbide zaharretako azpiegiturak astialdirako egokitu dira, batik bat, bide berdeak sortu dira zenbait lekutan. Baina astialdiaz aparte, nik uste

dut erabilera funtzionalagoak izan ditzaketela, eguneroko mugikortasun premiei erantzuteko, adibidez. Baina garrantzitsua da trenbidea oso-osorik hartzea, eta ez elementu isolatuen erabilera konkretua.

Vasco-Navarrori buruz galdetu baino lehen, Urolako trenaren kasuan, oinezkoentzat eta bizikletentzat egokituta dago zati handi batean.

Zumarragatik Azkoitiraino bide berdea da. Azkoititik Azpeitira bidegorria dago eginda, eta Azpeititik Lasaora trenbidea mantendu egin da, tren turistikoarentzat. Zati horretan bidegorria dago eginda, aparte. Eta Lasaotik Zestoara berriro Urolako trenaren bidea hartzen du bide berdeak. Tunela ere egokituta dago, argi eta guzti. Iraerataino iristen da. Handik Zumaia-ko tardea falta. Arazoa da Arroatik Zumaia trenbidea martxan dagoela [Donostia-Bilbo] eta hor alternatiba bat behar dela.

Hori da, hain zuzen ere, Arroako bizilagunek eskatzen dutena...

Bai, Arroa lotzea Narrondoko bidegorriarekin. Iraetatik Arroara doan zatian ez dago aparteko zailtasunik. Bidea osatuko balitz, mesede handia litzateke Arroakoentzat, Zumaia-azkar eta eroso etortzeko aukera izango lukete bizikletaz edo oinez. Narrondokoentzat, adibidez, sekulako mesede izan da Zumaia-ko bidegorria.

Vasco-Navarro trena aipatu duzu lehen. Zer tren zen hura?

Trenbide hark Mekoaldetik (Soraluze eta Bergara artean) Lizarrarainoko bidea egiten zuen, Gasteiztik pasata. Gipuzkoa, Araba eta Nafarroa hartzen zituen. 1885ean hasi ziren eraikitzen eta lanak ez zituzten amaitu 1927ra arte. 1967an itxi

zuten. Hura ari naiz aztertzen orain nire doktore tesirako, Urolako lana egin nuenean sortu zitzaizkidan kezken bidez.

Azpiegitura osorik baloratzearena, ezta?

Hori da. Gaur egun eraikinak katalogatuta eta babestuta daude, eta batzuk beste zerbaitetarako erabiltzen dira; trenbideak ere bide berde bezala erabiltzen dira zenbait kasutan. Baina elementu bakoitza isolatuta hartu izan da orain arte. Lehen bazegoen azpiegitura bat, hainbat elementuz osatua, lurraldea lotzen zuena, funtzio jakin batekin; funtzio hori galdu duenean, elementuak banandu egin dira. Saiatu naiz proposatzen metodologia bat hori orokorrean aztertzeko. Aztertzen dira linearen eta horren inguruko lurraldearen arteko erlazioak. Linean zehar gaur egun dauden herriak hartu eta irisgarritasunaren ikuspegitik aztertu ditut, zer puntu diren irisgarriagoak, zer oztopo dauden. Azken finean, egunen batean proposamen bat egin nahi bada, guztiaren erradiografia edukitzeko.

Garraioaren ikuspegitik, gaur egun errepideek agintzen dute...

Bai, baina motorrik gabeko desplazamenduetarako, oinez edo bizikletaz mugitzeko, bide berdeen erreferentzia oso baliagarria izan daiteke. Ikerketek diote egunean ordubeteko bidaia egiteko prest gaudela, lanera joateko, adibidez; herri barruan, berriz, hamar minutuko joan-etorriak dira muga. Datu horiek kontuan hartuta, aztertu dut trenbideak eta geltokiek zer potentzialitate daukaten eguneroko mugikortasun horri erantzuteko; adibidez, geltokien inguruan hamar minutuko tartea hartzen duen espazioan zer gertatzen den aztertu dut, zer aktibitate dagoen, proposamenak egin ahal izateko.

Baina gaur egun astialdirako erabiltzen dira, batik bat. Iruditzen al zaizu eguneroko joan-etorrietarako erabilgarriak direla?

Gipuzkoan, adibidez, posible dela iruditzen zait, lurraldearen egituraketatik. Herri batetik besterako distantziak ez dira handiak. Debagoienan, bidegorriak herriak lotzen ditu eta hamar minututan iristen zara batetik bestera. Araban zailagoa da, distantziak handiagoak direlako. Baina Gasteiz inguruko herrientzat balio dezake, loturak sortzeko. Vasco Navarroken bide berdea gaur egun Landatik Gasteizera iristen da. Gasteiztik Lizarra alderako tartean zailtasunak daude. Badago hiru kilometroko tunel bat itxita dagoena, eta mendialdetik desbiratu behar da. Hori oztopoa da astialditik aparte erabileraren emateko. Gero, Kanpezu aldean berreskuratzeko trenbidearen jatorrizko bidea. Baina Lizarrara iritsi baino lehen errepideak moztu egiten du bidea. Horrek bere funtzionalitatea mugatzen du.

Eta Vasco Navarrok geltokiak mantendu al dira? Zer erabilera ematen zaie gaur egun?

Adibidez, Oñatikoan posta zerbitzuaren bulegoa dago, eta

“Azken urteotan industria ondarearen inbentarioa egin da, industria paisaiarena ere bai, eta hor ageri dira Vasco Navarro eta Urolako trenak”

Arrasaten INEMena. Araba aldean asko etxebizitza pribatuak dira. Maeztun udaletxea da, eta Lizarran autobus geltokia.

Trenbide sareko geltokiak gaur egun babestuta daudela diozu, baina industria ondarea duela gutxi arte ez da aintzat hartu.

Orain hasi gara pixka bat baloratzen. Industria osoa azkar garatzen eta eraldatzen da, eta guk ondarea beti lotu izan dugu eraikin oso zaharrekin, elizekin, gazteluekin... Azken urteotan industria ondarearen inbentarioa egin da, eta industria paisaiarena ere bai, eta hor ageri dira Vasco Navarro eta Urolako trenak. Horrek laguntzen du gero babes neurriak hartzen. Baina oraindik praktikan elementuak isolatuta hartzen dira, multzo osoa aintzat hartu gabe, eta bere izaera galtzeko arriskua dago. Lehen tximiniak gordetzen ziren, orain agian eraikin osoa. Baina izaera gal dezakete testuingururik gabe; anekdota hutsean gera daitezke.

Baina dena babestu behar al da? Zein da irizpidea?

Irizpidea bat baino gehiago izan daiteke, baina bat da bere singularitatea; hau da, mota jakin bateko bakarra edo azkena ote den. Dena den, inbentario bat egiten denean ez da proposatzen dena babestea, baina proposatzen denetik babesa lortzen duten arteko denboran asko desagertu egiten dira. ■

bidaiak
viajes ~ travel

ZURE GERTUKO BIDAIA AGENTZIA

LOREA URANGAK 20 URTEKO ESPERIENTZIA DAUKA TURISMOAREN ARLOAN. BIDAIA AGENTZIA TRADIZIONAL BATEAN LAN EGINDAKOA, DUELA HIRU URTE ETA ERDI, BIDAIA AGENTZIA ERREZEPTIBO BAT ZABALTZEKO IDEIA IZAN ZUEN: BASQUE DESTINATION. PROIEKTU HORREN BIDEZ, ATZERRITARRAK EUSKADIRA ERAKARTZEKO BIDEA ZABALDU DU. ORAIN, HANKA BERRI BAT GEHITU DIO HASIERAKO PROIEKTU HORRI: HERRITARRAK OPORRETARA JOATEKO AUKERA ESKAINTZEN HASI DA. HAIN ZUZEN, HORIXE DA BQD BIDAIAK.

BERMEA ETA ZIURTASUNA

Martxoaren 17an ireki zituen atea bqd bidaiak agentziak Zumaian (festa polita antolatu zuten Erribera kalean). “Ohiko bidaia agentzia bat da, eta gure helburua da herritarrei oporrak eta enpresei laneko bidaiak antolatzea, edozein dela ere helmuga turistikoa”, adierazi du Urangak. 517 bidaia agentzia biltzen dituen sare edo talde batean dago sartuta bidaia agentzia hori, eta bidaiariek oporrak lasai igaro

ditzaten lortu nahi du. “Edozer gertatzen dela ere, guk bermatzen eta ziurtatzen dugu arazo hori konpontzeko irtenbidea izango dugula”, nabarmendu du Urangak.

Internetek ematen dituen aukerak alde batera utzi gabe, agentziaren lana arazoak ekiditea da. “Internet oztopoa baino gehiago, zerbait osagarria da guretzat, eta egun, jendea berriro ere agentzietara bueltatu da, berme horren bila”.

APLIKAZIOA

Berrikuntza gisa, bqd bidaiak agentziak *Travel Angel* izeneko aplikazioa garatu du agentzia taldea osatzen duen gainerako bidaia agentziekin batera. Aplikazioari esker, bezeroarekin kontaktua etengabea eta zuzena da. “Hegaldi batek ordutegi aldaketa izan duela, bisitatzen ari zaren tokian erakusketa edo festa baten berri jakin dudala... Hori guztia aplikazioan sartuko dut, eta bezeroak edozein momentutan kontsultatzeko aukera izango du. Gainera, bidaiariak edozein zalantza edo arazo baldin badu, aukera ona da nirekin kontaktuan jartzeko”, aipatu du.

BI NORANKOKO HARREMANA

Urangak uste du bezeroekin harreman zuzena eta elkar trukekoa beharrezkoa dela. Horretarako, lehenengo printzipioa da bidaiarien sentsazioak partekatu, arazoak konpondu eta informazioa eta dokumentuak elkarrekin partekatzea. Hori dela eta, larrialdietarako telefono bat ere badute martxan, 24 orduz. “Telefono horretara deituta, beti egongo da norbait atenditzeko. Horretaz gain, bulegoaz haratago, aurretiazko zita bidez ere gelditu gaitezke. Bezero batek gaueko 9etan gelditu nahi duela taberna batean, lehenago ezin delako bulegora etorri? Gu prest gaude zerbitzu hori emateko”.

ANTOLAKETA BIKAINA

Urangak hainbat gaitasun ditu: esperientzia, leku askoren ezagutza eta antolaketarako gaitasuna. “Oso ohituta nago antolatzen. Horrek ahalmena ematen dit bakoitzaren bidaia askoz ere gehiago aprobetxatzeko. Bidaietako egunak, ordutegiak, hegaldiak... planifikazioan asko lagundu dezaket, eta gure zerbitzuak hartzen dituzten pertsonen bidaia gehiago aprobetxatu ahal izango dute”. Bidaia agentzia baten esperientziak eta antolaketa moduak lagundu egiten du norberaren esperientzia aberasten. “Are gehiago: denbora asko galtzen da helmuga turistiko bati buruzko informazioa aurkitzen, bisitatzeko lekuak zein diren jakiten, hotelak begiratzen.... Nik hori guztia eskaintzen dut. Aholkuak emango dizkiet bezeroei eta horien lana izango da etxean lasai-lasai informazio hori barneratzea”.

ESPERIENTZIA BERRIEN BILA

Laioak dira bakoitzaren neurria, beharretara eta ezaugarrietara egokitutako bidaia antolatzen. Berriki, DBHko 4. mailako ikasle batzuen kurtso amaierako bidaia bat organizatu dute. “Zerbait berezia izatea nahi genuen, eta ikasturtean zehar ikasi dutenarekin lotuta. Hala, gizarteko klaseetan, adibidez, diaspora zer den ikasi dute, eta, horren ondorioz, Bartzelonako Euskal Etxera joango dira hura ezagutzera. Horrekin batera, Greziako irletan lan egiten dabilen gobernuz kanpoko erakunde bat ere ezagutuko dute. Esperientzia berriak bilatzen saiatzen gara, bidaiei beste toke bat ematen”.

AITORPENAK

Basque Destination agentzia errezeptiboarekin nazioarteko eta Estatu mailako azoketan izan da Uranga gure kultura, gastronomia eta bizipenak erakusten. “Lan zaila da atzerriko jendea ekartzea, baina behin animatzen direnean, asko disfrutatzen dute”, aipatu du. Atzeritarrak ekartzen dituzten agentzietako ordezkaria da Uranga, eta hainbat aitorpen jaso ditu. Horietako bat, esaterako, *Forbes* aldizkari ezagunarena. “Euskadiri buruz erreportaje bat egin nahi zuten eta gurekin jarri ziren harremanetan. Erreportaje horretan Bilbo eta Donostiari buruz hitz egin nahi zuten. Hain gustura izan ziren Donostian, aparteko erreportaje bat eskaini zioten. Gure lanari erreferentzia egin zioten, gainera”, kontatu du. Abuztuaren, Donostiako Jazzaldira etorriko dira, eta berriro ere agentziakoekin jarri dira harremanetan.

Bestalde, *Luxury Travel Guide* izeneko aldizkari bateko rankingean sartu dituzte. “Agentzia onenen artean hautagai jarri gaituzte, eta jendeak botoa eman dezake bertan. Amaitzeko, gure esperientziak Tripadvisor atarian sartuta ditugu. Aitorpen horiek guztiek lanean jarraitzeko indar handiagoa ematen digute”.

bqd bidaiak
viajes - travel

Erribera kalea, 5
943 845 396
627 430 642

weba: bqdbidaiak.com zumaia@bqdbidaiak.com

@bqd_bidaiak https://www.instagram.com/bqd_bidaiak/

<https://www.facebook.com/bqdbidaiak>

twitter: <https://twitter.com/BQDBidaiak>

Arrain eta mariskoak

Barazkiak eta aurrez prestatutako jakiak

7 MARES Izotzuak

Zuloaga plaza, 1
tel. 943 862 309

diseinua
inprimatzea

Alai 8. 20750 Zumaia (Gipuzkoa)
tel.: 943 14 31 22 ■ fax: 943 14 31 20
a3@a3zumaia.com ■ www.a3zumaia.com

f t w i

AL-ANON

Alkoholikoen senide eta lagunen elkarteak

Tel. 650 265 963

Ordutegia: asteazkenetan, 20:00-22:00
larunbatetan, 19:00-21:00

Agurtzane Okindegia

Erribera 2 • 943 862 152

AIZPURUA

LIBRURU DENDA

Aita-Mari auzategia, 17
tel. 943 861 569

ALBERDI

dekorazioa

• Eskaiola
• Pladur-a

696 726188
943 143261

Amama taberna

tel.: 943 543 164
amamataverna@gmail.com

Ortega y Gasset kalea 4. Zumaia (Gipuzkoa)

ATARI
TABERNA

Pintxo bereziak eta olagarro-zopa

Ardantzabide, 16 Tel. 943 509 169

Ardantzabide

ALTZARIAK-AROZTEGIA

www.ardantzabide.com f

Denda: Txomin Agirre, 4 Aroztegia: Santiago, 40
Tel.: 943 862 532 Tel.: 943 861 631

ARGISUN

ENERGIA-KONPONBIDEAK

- Berokuntza sistemak
- Giroetzea
- Iturgintza
- Energi berriztagarriak
- Eraginkortasun energetikoa

Basadi auzategia 5
tel. 943 861 995

www.argisun.com
info@argisun.com

OKINDEGIA
Arkupe

Nagusia 2 • tel. 943 861 501

ZUMAIA

OGI-EDER

Arruti
ARROPA DENDA

ANGELES SORAZU 1 BEHEA
943 543 406
20750 ZUMAIA (GIPUZKOA)

Bosch Service

Bosch Car Service

Autos Zumaia

Gasolina injezioa Balaztak, ABS, ESP
Diesel injezioa Mantentze mekanika
Elektrizitatea/Elektronika Motorraren mekanika
Piztea Hozte sistemak

Urola plaza 3-5 Tel. 943 861 485
autoszumaia@bosch-bcs.com

Azkue

www.ricardoazkue.com

Txomin Agirre 4, behea tel. 615 793 406 / 943 862 651
elena@ricardoazkue.com fax: 943 862 748

Bakun

ITZULPEN ETA ARGITALPEN ZERBITZUAK S.L.

San Isidro, 25 tel./fax: 943 148 306
20740 Arroa bakun@euskalnet.net

Basadi albaitaritza

Ribaitaria Itaki Garmendia

Basadi, 7, behea - tel. 943 143 310
www.basadialbaitaritza.com
www.basadialbaitaritza.com

Golez: 11-13 / Arrabaldor: 15-19:30 / Astelehen goizean eta larunbatetan ituta
Lamiakobako: 605 728 737 Eltxez ebeko zerbitzua

BASUSTA
erretegia • asador

José Blázquez

Pafila Etxezarreta, 25 Tel.: 943 86 20 73
943 86 04 38
20750 Zumaia (Gipuzkoa) asadorbasusta@hotmail.com

Braky's

Okindegia • Kafetegia

Izaga kalea, 2
20750 Zumaia (Gipuzkoa)
Tel.: 943 57 07 79
Móvil: 649 967 289

Herritarren energia **garaile** atera zenekoa

BALEIKE +

TESTUA: IZASKUN URBIETA ESNAL

Garónako zentral nuklearraren berrirekieraren eztabaida puri-purian dagoen honetan, Euskal Kostaldeko Geoparkearen bihotzean, Sakoneta inguruan, Debako zentral nuklearra egin nahi zuen Iberduerok duela 50 urte. Deban sortu zen herri mugimenduak, inguruko herrietakoekin batera, zentralaren eraikuntza geldiarazi zuen.

1960ko hamarkada. Francoren diktaduraren azken etapa. Etorkizun oparoa ikusten zuten batzuek, beltza beste askok. Garai hartan, energia atomikoa lortzeko modua erregulatzen hasi ziren Espainian. Helburua teknologia berria ezagutzea zen hasieran, eta, horren ondoren, energia iturritzat hartzea, elektrizitatea produzitzeko. Apirilaren 29ko 1964/25 Legeak, energia nuklearrari buruzkoak, erregulatu eta abian jarri zuen Espainiaren behin betiko nuklearizazioa. Horrek, euskal kostaldean hainbat zentral nuklear eraikitzea bultzatu nahi zuen, tartean, Debakoa. Baina herritarren lanari eta mugimenduari esker, bertan behera geratu zen Iberdueroren proiektua.

1965eko uztailaren hasi ziren Espainiako lehen zentral nuklearra egiten, Guadalajaran. Hurrengo Garoñakoa izan zen, 1970ean. Handik bi urtera, berriz, Vandellokkoa eraiki zuten, Tarragonan. Energia nuklearraren aldeko apustua garbia zen, eta Euskal Herrira ere iritsi ziren asmoak; izan ere, urte horretan, bigarren belaunaldiko zentralak izenekoak egiten hasi ziren, tartean, Lemoizkoa. “1972an Elektrizitate Plan Nazionalea onartu zuten, elektrizitate sektorearen hazkundera antolatzeke asmoz. Beste zazpi erreaktore eraikitzeke asmoa biltzen zuen planak”, gogoratu du Pako

1973ko urriaren 22an Gipuzkoako Aldizkari Ofizialean argitaratu zen Debako zentral nuklearraren eraikuntzaren berria

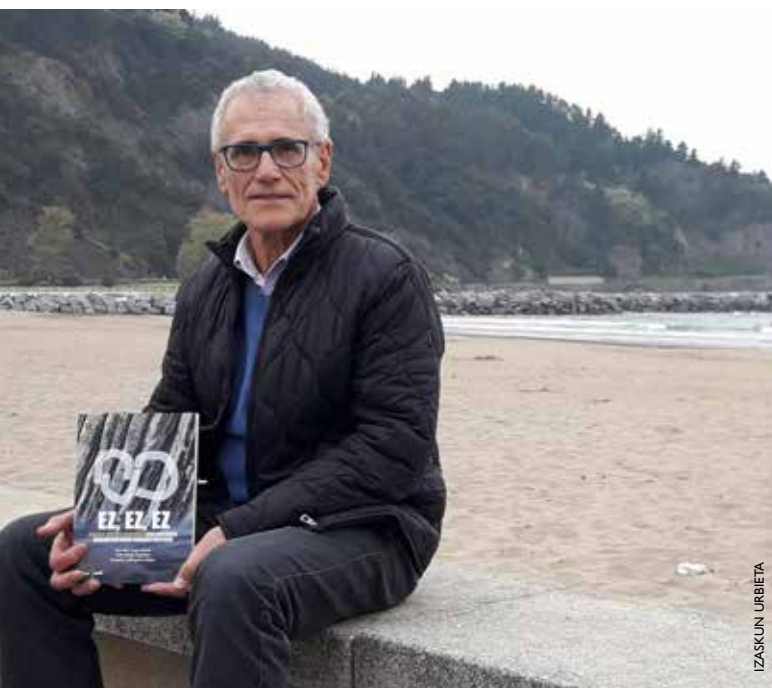
Salegik, EZ, EZ, EZ *Debako zentral nuklearraren kontrako mugimendu herritarren historia* liburuaren egileetako batek.

Lemoizkoaz gain, euskal kostaldean hainbat zentral nuklear eraikiko zituztela zabaldu zen. Deban, Ogellan (Ispaster), baita Tuteran ere. Debaren kasuan, Mendata inguruan egin nahi zuten, Sakoneta eta Aitzuriren artean. “Energia nuklearraren beharra zegoela justifikatzeko astakeria hutsa zen txosten bat aurkeztu zuten. Deba, Zumaia eta Zesto hartuta, guztira 18.000 biztanle inguru zeuden orduan, eta txostenaren arabera, etorkizunean 40.000 biztanle izatera hel gintezkeen”, aipatu du Salegik. Inguruan aireportu bat jartzeko aukera ere aztertu zuten.

Zurumuruak entzuten hasi ziren aurrena herrian. “Enteratu ginen Sakonetan bidea zabaltzen ari zirela, eta zenbait mugimendu egiten ari zirela. Horretaz gain, bagenekien erostaila bat joaten ari zela inguruko baserriarren-gana, lurra saltzeko eskatuz. Gainera, meteorologia neurketak egiteko tresnak ipintzen ari ziren”, adierazi du. 1973an etorri zen, baina, guztien ahotan zebilen gaiaren baieztapena. 1973ko urriaren 22an Gipuzkoako Aldizkari Ofizialean argitaratu zen Debako zentral nuklearraren eraikuntzaren berria, eta Industria Ministerioak Gipuzkoan zuen ordezkariak ere baieztatu egin zuen. Proiektuaren berri jakitean, batzorde bat eratu zuen Debako herritar talde batek urte amaieran.

PAKO SALEGI

Pako Salegi debarra, EZ, EZ, EZ Debako zentral nuklearraren kontrako mugimendu herritarren historia liburuako egileetako bat eta Debako Arrisku Nuklearraren aurkako Batzordeko kidea.

IZASKUN URBETA

Arrisku Nuklearraren aurkako Batzordea

Boletinean atera orduko, Debako hainbat herritar elkartzen hasi ziren. Ezinegona zegoen herrian, eta nahiz eta energia nuklearraren inguruan ezer gutxi jakin, bazekiten ez zela onuragarria. “Gure lehendabiziko lana, beraz, informatzea izan zen. Bagenuen ezagun bat Estatu Batuetan master bat egiten ari zena, Jose Allende, eta hark bidaltzen zizkigun dokumentuak”, gogoratu du.

1974ko maiatzaren 21ean osatu zuten Batzordea formalki. Zortzi gizonezko aukeratu zituzten, bozka bidez. Horietako bat izan zen Salegi bera. “Batzordearen izena aukeratzeko garaian, iruditzen zitzaigun arriskuaren kontzientziakoa garrantzitsua zela. Ez genuen sartu nahi nuklearra bai edo ez eztabaida horretan. Arriskuaren berri izatea edo informatzea, hori zen gure nahia. Horregatik jarri genuen ‘arriskua’ hitza izenean”, nabarmendu du. Zentrala jartzeak arriskua zekarren, proiektu arriskutsua zen. Zentralaren gertutasuna zen Batzordearen argumentu nagusia. “Herrietatik oso gertu zegoen, eta horrek arazoak ekarriko zituen. 50 kilometro inguruan milaka pertsonari eragingo zion”, kontatu du.

Informazioa lortzea izan zen Batzordearen lehendabiziko lana. Partaideetako batek, Patxi Aldabaldetrekuk, Jose Ramon Rekalde abokatuarekin batera, Europara bidaiatu zuen 1974ko urriaren 18tik azaroaren 2ra. Parisen hasi zu-

ten bidaia eta Viena, Geneva eta Stockholmen ibili ziren. Unescorekin, Osasunaren Munduko Erakundearekin eta Energia Atomikoaren Nazioarteko Agentziarekin izan ziren, besteak beste. “Aldeko eta kontrako argumentuak ezagutu nahi genituen, eta, horiekin, txosten bat osatu genuen”.

Batzordearen eginkizun nagusia, horren ondoren, hitzaldiak ematea izan zen. Herriz herri joan ziren hitzaldiak ematen (Deban, Zumaian, Zarautzen, Donostian, Eibarren...) eta energia nuklearraren berri azaltzen. Aranzadik, berriz, txosten bat osatu zuen energia nuklearraren inguruan alertan ipiniz. “Haiek egindako lana guretzat oso baliagarria izan zen. Jesus Altuna eta Pablo Aresok, adibidez, lagundu egiten gintuzten hitzaldietara eta Aranzadiren ikuspuntua ematen zuten”, gaineratu du.

Kontrolaturik

Batzordeko kideek beldur pixka bat zutela aitortu du Salegik. “Baina lanerako gogoia genuen eta informazioa helaraztea zen gure helburua. Horretaz gain, abilitadea izan genuela uste dut legearen muga horretan ibiltzen. Garbi-garbi legez kanpo ibili bagina detenituta eta abar ibiliko ginen, eta ez genuen ezer ere lortuko”, esan du.

JAVIER CARBALLO

Izan ere, Gobernu Zibilaren kezka nagusia Batzordeak erabiltzen zuen dirua nondik zetorren jakitea zen. “Guk liburua, txostenak, dokumentuak, pegatinak... publikatzen genituen, eta, noski, kezka zuten horren atzean zer edo zein egongo ote zen. Baina diru hori jendearen borondatek eta Deban zeuden denda, enpresa eta abarrek emandako laguntzetatik ateratakoa zen. Autofinantzazioa izan zen gure ardatza”, gogoratu du. Baina gobernuko funtzionarioak gustura

basquestay

Alokairu Turistikoak

Zure etxebizitza alokatu nahi baduzu,
guk erraztuko dizkizugu lanak.

Bezeroari giltza eman, apartamendua garbitu...

Bulego berria daukagu Zumaian, Etxezarreta kalean.

**informazio
gehiago:**

Tel. 606 747 756
info@basquestay.com

www.basquestay.com

ez, eta pare bat aldiz joan behar izan zuten Donostiara deklaratzera Batzordeko lehendakariak, Jose Maria Izagak, eta diruzainak, Jose Luis Irustak. “Nola edo hala kontrolatuta geundela esan daiteke, garaiak ere halakoak ziren”, esan du.

Kontrol hori poliziaren informe batzuetan ikusi dute, liburu egiteko ikerketa abiatu zutenean. Hain zuzen, hitzaldiak ematera joaten zirenean, polizia joaten zen herritarrez jantzi-ta zer gertatzen zen ikusteko. “Jakina-ren gainean geunden, egia esan, baina orain ohartu gara baietz, bigilatu egiten gintuztela eta informeak eta guzti idatzi zituztela”. Zumaian egin zuten hitzaldi baten informea aurkitu zuten, esaterako. Hitzaldiak toki publikoetan egiten zituzten, baina kasu batzuetan elizan edo txokoren batean ere eman zituzten, erdi ezkutatuta. “Poliziak gure lanari segimendua egiten zion eta Gobernadore Zibilaria kontatzen zion zer egiten genuen, eta zer publikatzen genuen. Noski, dena baimenik gabe eta ahal bezala egiten genuen”.

Debako Udalaren jarrera

Batzordearen lana eraginkorra izan zen, eta gizartea eta iritzi publikoa mugitzea lortu zuten. Zenbait faktorek lagundu zuten zentralaren aurkako jarrera zabaltzen; logotipoa izan zen horietako bat. Egilea Eduardo Chillida izan zen. Jose Maria Izagak laguna zuen, biek elkarrekin jokatu baitzuten Realean. Hala, Debako proiektuarekiko eta euskal kostalde nuklearrekiko oposizioa sinbolizatuko zuen logotipoa diseinatu zuten.

Gobernu Zibilaren kezka nagusia Batzordeak erabiltzen zuen dirua nondik zetorren jakitea zen

1973an Gipuzkoako Aldizkari Ofizialak baieztatu zuenean Debako zentral nuklearraren eraikuntza, eta 30 egun egon ziren alegazioak ipintzeko. Debako Udalak ez zuen errektorsorik jarri. Batzordeak, orduan, Udalaren jarrera aldatzeko asmotan, sinadura bilketa jarri zuen martxan. “Sinadura bilketak arrakasta handia izan zuen. 1.500 firma lortu genituen. Gure nahia Udalak, formalki, kontrako postura agertzea zen”, kontatu du.

Hasiera hartan, baina, bi erakundek eta pertsona batek errektursoa aurkeztu zuten: Aranzadik, Mutrikuko Udalak eta Manuel Maria Escudero Ruedak. “Azken hori gizon frankista bat zen, Francok aukeratua Madrilgo gorteetarako. Baina kezkatuta zegoen. Gizon horren papera asko azpimarratzen dugu. Euskal kostaldean hainbeste zentral nuklear egiteko eskubiderik ez zegoela esan zuen gorteetan, eta errektursoa ere jarri zuen”, gogoratu du.

Debako Udala, baina, ez zen kontra azaldu hasieran. “Alkateak esaten zuen itxaron egin behar zuela eskaera formala jaso arte; izan ere, obra lizentzia emateko eskumena Udalak zuen. Aipatzen zuen horregatik ez zuela errektorsorik jarri, oraindik eskaera ez zuelako jaso, alegia. Errealitatea da geroago kontra jarri zela Udala ere, baina hein handi batean mugimendu hura sortu zelako herrian eta inguruetan”, azpimarratu du.

Hala, 1974ko maiatzaren 17an Udalak erabaki zuen Iberdueroren lizentziarik gabeko obrak geraraztea, eta, bide batez, ekainaren 10ean esan zuen herrian zentral nuklearra jartzea-

MAIATZAK

11

ZUMAIAKO BM BERRIAREN
IREKIERA HANDIA

A R D A N T Z A B I D E A 2 - 10

Aldea dago Etorri eta probatu

Eraman ezazu komuneke
2 toallako sorta

OPARI*

* Sustapena maiatzaren 11n, 12an, 13an eta 15ean izango da baliozkoa Ardantz a bidea 2-10 helbideko BM supermerkatu berrian (Zumaia) egindako 25 euroko gutxieneko erosketagatik.

ETXERAKO
ZERBITZUA

DOAN

Ekainaren
30era arte.

bmsupermercados.com

aldea dago

Istorio honetako galtzaileak: Inguruko baserritarrak

Debako zentral nuklearra Mendata inguruan eraikitzeak zen, eta horretarako lurzoru zabala behar zen. Inguruko baserritarrak izan ziren kaltetu nagusiak. Iberduerok hainbat baserri erosi zituen, abiatu zuen salerosketa estrategiari jarraituz. Engainua eta ezjakintasuna izan ziren bide horren gidariak. Desjabetzearen beldurra sartu zioten hainbat baserritarri, eta horrek baserriak eta lurrak merke saltzea eragin zien.

Hala, Iberduerok zortzi baserri hauek erosi zituen: Iturritza, Mendata, Uzkangagoikoa, Uzkangazpikoa, Sakoneta, Arantzabekoa, Arantzagoikoa eta Uztartza. Azken horretan bizi zen Xabin Urbietak, bere guraso, emazte eta lau seme-alabekin batera. Juan Kruz Urbietak eta Juliana Txurrukaren maiorazkoa zen Xabin, eta hori zela eta jarraitu zuen bizitzen baserrian.

Uztartza saldu aurretik, Mendata eta Arantzagoikoa saldu zituztela gogoratzen du Urbietak. “Horregatik jakin genuen zentral nuklearra egin nahi zutela gure etxe ondoan”, aipatu du. “Segurola etorri zen baserrira. Iberdueroko ingeniari edo arduradun bat. Gizon euskalduna, jatorra, dotorea, altua zen. Baserria erosiko zigula aipatu zigun. Baserria eta gure lurrak”, jarraitu du. Hain zuzen, inguruko hektarea gehien zituen baserrietako bat zen Uztartza, guztira 200.000 metro koadro. “Dena erosiko zigula esan zigun”.

Aitarekin egin zuen tratua Segurolak. “Gure aita amorratzen zegoen saltzeko. Beste baserritarrek dirua hartu zutela jakindakoan, berak ere hori nahi izan zuen. Dirua hartzea zen kuestioa. Diruak jendea engainatzen du eta hori gertatu zen”, adierazi du.

12 milioi pezeta eman zizkieten baserria eta lurrengatik. Ordurako diru dezente zen. “Aitak orduan 70 urte inguru izango zituen. Baserritarren erretiroa zuen, eta diru hori hartu ondoren, bizitzeko nahikoa bazuen. Baina ni baserritik bizi nintzen, eta zer egin behar nuen baserria saldu ondoren? Nora joan? Non lan egin? Nola atera familia aurrera?”, esan du.

Segurolak agindu zion zentral nuklearrean lana emango ziola, baina Xabinek ez zuen ezer ere jakin nahi izan. Seme-alabak hartu eta Zumaiaara joan ziren bizitzera. Emaztea Endañeta baserrikoa du, eta hark Zumaia ongi ezagutzen zuen. Familia aurrera ateratzeko lanera joan behar, eta Egurkon hasi zen lanean. Hor hartu zuen erretiroa 18-20 urteren ondoren.

“1975eko urtarilaren 6an etorri ginen Zumaiaara, gauez. Anaia gazteak ekarri gintuen kotxean. Emaztea eta hiru seme-alabarekin etorri ginen. Seme zaharrena baserrian gelditu zen. Debara joaten zen eskolara eta azkenengo ikasturtean zegoenez, han amaitu nahi zituen ikasketak. Nire gurasoeekin

gelditu zen, ikasturtea bukatu arte”, kontatu du. Gero, semea Zumaiaara etorri zen, eta gurasoak Zarautzera joan ziren bizitzera. Baserria abandonatua gelditu zen. Handik urte batzuetara guztiz bota zuten.

Beraiek handik alde egiterako, zentrala eraikitzeak lan txiki batzuk egiten hasi zirela gogoratzen da. “Arantza aldera kamioiak azaldu ziren eta hormigoia botatzen ere hasi ziren. Uzkanga eta Sakoneta artean ere presa egiten hasi ziren, baita gure etxea eta Azti artean ere. Muestrak hartzen ere ibili ziren”.

Penaz gogoratzen du ordurako garai hura. Gustura bizi zen han eta goizetik gauera bizimodua aldatu beharra izan zuen.

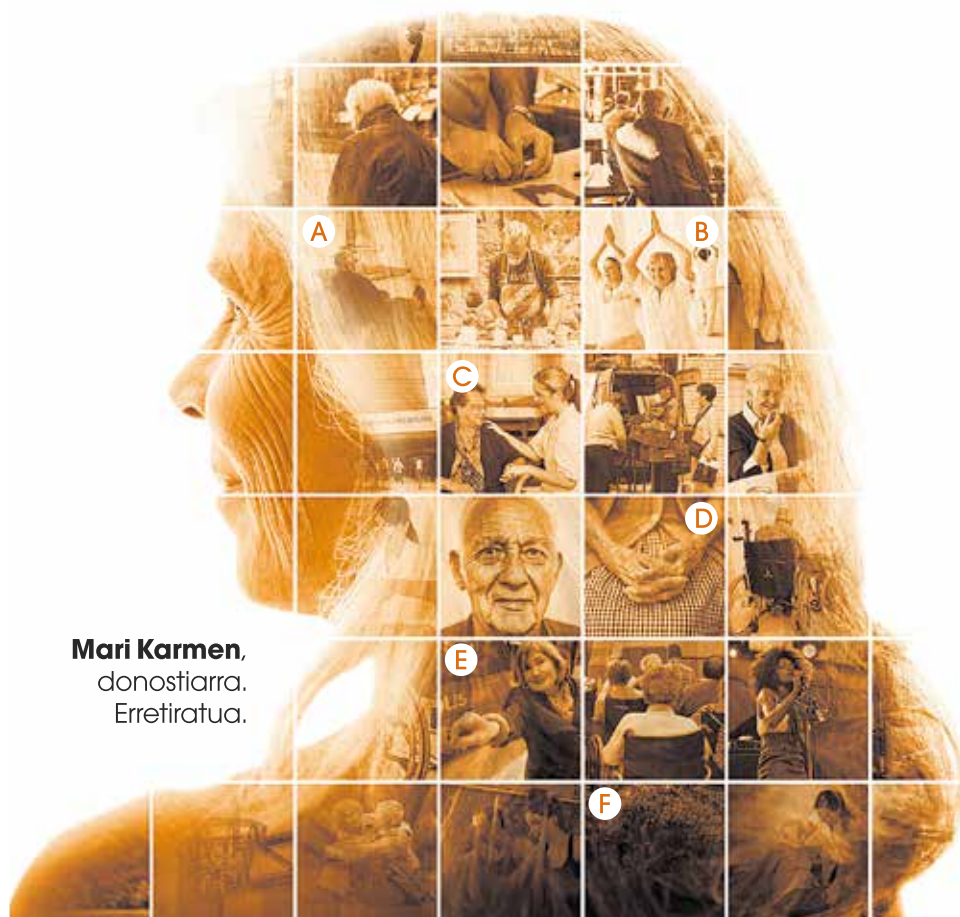
“Behi pinta gorriak nituen, kategoriakoak, ardi mordoa eta idi pareak. Goiak beheak jota gelditu nintzen”, azpimarratu du. Ikaragarri gogorra egin zitzaion handik alde egitea. Bizi izan duen esperientziarik txarrenetako bat. “Kostatu zitzaidan Zumaiaara ohitzea, bai, dezente. Hasierean kalera ez nintzen asko ateratzen. Tailerrean lan egin, eta handik Foronda inguruan nuen baratzerara joaten nintzen. Baserriari lotuta egoteko modu bat zen”, nabarmendu du.

Iberduerok erositako terrenoa eta baserri horiek, ondoren, Diputazioak erosi zituen. 108.250.000 pezeta (650.000 euro) ordaindu zituen. Gaur egun, Diputazioak bi baserri bakarrik itzuli dizkie, ordainduta, lehengo jabeek: Sakoneta eta Uzkangazpikoa. Beste guztietatik, jada ez dira existitzen Iturritza, Mendata, Arantzabekoa eta Uztartza. Arantzagoikoa baserriak zutik jarraitzen du, baina ez da inor bizi. Beraz, bi uzkangetan (Uzkangazpikoa eta Uzkangagoikoa) eta Sakonetan bizi da norbait.

“Ni baserritik bizi nintzen, eta zer egin behar nuen baserria saldu ondoren? Nora joan? Non lan egin?”

ZURE EKARPENAK, EGUNEROKOAN ONURA. GOGOAN HARTU.

Aurten, aurrekontuaren ia erdia bideratu da gizarte politiketara. Ekonomia sustatzea eta enplegua sortzea ere lehentasuna dira. Hori, eta gehiago. Eta guztia, zu onuradun izan zaitezten.

Mari Karmen,
donostiarra.
Erretiratu.

- A** 8 milioi € Pasaialdea biziberritzeko.
- B** Erreferentziazko Zahartze eta Osasun Zentro Aurreratuaren sorrera Pasaian.
- C** Mendekotasun laguntzak jasotzen dituzte 16.000 pertsonak hilabetero.
- D** 5.000 pertsonak laguntza jasotzen dute etxean. Atsedeen programak zaintzailearentzako.
- E** Lurraldebus: erretiratuentzat tarifa bereziak, %100eko hobariekin.
- F** Kultur ekitaldi handiei laguntza: Zinemaldia, Jazzaldia...

Arrisku Nuklearraren kontrako Zumaiako Komisioa

Ezkerretik eskubira: Felix Idigoras, Iñaxio Manterola, Javier del Pilar eta Javier Carballo.

Zentral nuklearra ez eraikitzeko mugimendurik garrantzitsuena Deban izan zen. Bertan sortu zen Arrisku Nuklearraren aurkako Batzordeak eraman zuen herri mugimenduaren gidaritzaz urte haietan, baina inguruko herrietan ere sortu ziren hainbat komisio. Hain zuzen, Zumaiako taldea izan zen, Debakoaz aparte, lehenengoa. Jesus Olaizolaren gidaritzapean, bospasei lagunek osatu zuten Arrisku Nuklearraren kontrako Zumaiako Komisioa, eta besteak beste, hauek aritu ziren: Ignacio Sasiain, Felix Idigoras, Javier Del Pilar, Javier Carballo, Juan Ignacio Mendia apaiza, Iñaxio Manterola...

“Ez naiz gogoratzen nola elkartu ginen. Nik neuk energia nuklearrari buruz zerbait irakurria nuen lehenagotik. Deban zentral bat eraiki behar zutela jakin genuenean, Aranzadik emandako hitzaldi bat izan zen Donostian, 2-3 hilabetera. Joan egin nintzen. Han entzundakoak bultzatu ninduen zentrala eraikitzearen kontrako borroka horretan sartzera. Oso arduratuta nengoen, eta galdetzen nion neure buruari: ‘Inori ez zaio axola gai hau? Zentraletik 2 kilometrora biziko naiz?’, kontatu du Del Pilarrek.

“Olaizola izan zen herria alerta jarri zuena. Kimikari-fisikaria zen eta maisu aritzen zen, klaseak ematen, Maria eta Josen eta Zarauzko Antonianoetan. Nire irakaslea zen”, jarraitu du Manterolak. “Komisio horretan egoteaz gain, Olaizolak erlazio handia zuen medikuekin, farmazeutikoekin... Herri batzuetara hitzaldiak ematera ere atera zen bere esperientzia azaltzera”, gaineratu du Carballok.

Komisioaren helburua Zumaiako herritarrek kontzientziaztea zen. Baina nolakoa izan zen herriaren erantzuna? “Kontrako iritzien artean ere bi pentsamolde zeuden: zentral nuklearraren kontra zeudenak, eta zentrala Deban egitearen alde ez zeudenak. Gero, hirugarren masa bat zegoen. Horiek ez ziren arduratu ere egin”, kontatu du Carballok. “Garrantzitsua hirugarren masa hori zen. Jende asko alde zegoen, eta ez naiz Zumaiako herriari buruz ari, oroko-

rean baizik. Arzallusek esaten zuen ez bazen zentralik egiten kobazuloetara bueltatuko ginela. Askok aurrerabidea ikusten zuten, eta guk, beraien ustez, progreso hori oztopatzen genuen”, gehitu du Manterolak.

Komisioaren eginkizunak

Bilboko Ingeniaritza Eskolan bazen fisika nuklearreko katedradun bat, prestigio handikoa, Juan Carlos Zabalo izeneko. *Ventajas e inconvenientes de las centrales en la costa vasca* izenburua zuen gutun bat idatzi zuen. Bertan, teknologia nuklearraren segurtasunaz mintzatu zen, eta erabateko argudio positiboak plazaratu zituen. “Gizon hark hori esaten bazuen, zer pentsatuko zuen gizarteak? Fisiko nuklear garrantzitsua zen, eta gure lana ezerezean uzten zuen askorentzat. Garai haietan ezin zen pentsatu ere egin horrelako jendeari kontra egitea”, adierazi du Carballok.

Hori dela eta, Debako Batzordearen lana, hasieran, eta Aranzadirena, jarraian, garrantzitsuak izan ziren iritzi publikoak aldatzeko. Zumaiako Komisioaren eginkizuna, Debako Batzordearen lanari jarraipena ematea izan zen. Hala, 1974ko abuztuan, hitzaldi bat antolatu zuten Aita Marin. “Zer gertatzen zen kontatu nahi genion herriari”, adierazi dute. Debako Batzordeko Carmelo Urdangarin eta Patxi Aldabaldetrekuek etorri ziren hitzaldia ematera. Arrakastatsua izan zen, leporaino bete zen zinea.

Hitzaldiaz gain, txosten bat atera zuten Komisioko partaideek. *Deba 'ko atomika-etxea dala-ta* izenburupean, zentrala izaiteak sor zitzakeen kalteen berri ematen zuten. Txosten hori etxer etxe banatu zuten. “Paper horiek egitera Apaizetxera joaten ginen”, gogoratu du Idigorasek. Izan ere, Komisioko partaide zen Juan Ignacio Mendia apaiza. Orduan ez zegoen fotokopiagailurik. Dokumentua etxeetan banatzeko diptiko gisa egin zuten eta kopiak multikopista izeneko tresna batekin egiten ziren. “Multikopista bat Don Teodoro Bikuña parrokoak zuen, eta gu Mendiaren bidez joaten ginen harengana kopiak ateratzera.

“Askok aurrerabidea ikusten zuten, eta guk, beraien ustez, progreso hori oztopatzen genuen”

Beste inon ezin zen eduki tresna hori; bestela, Guardia Zibilak jasotzen zuen”, gogoratu du Carballo. “Garai hartan, mugimendu guztiak elizaren anparoen egiten ziren. Gure bilerak ere *Padres de Familian* egiten genituen, Aita Mari zinean”, jarraitu du Manterolak.

Tentuz jokatu beharra

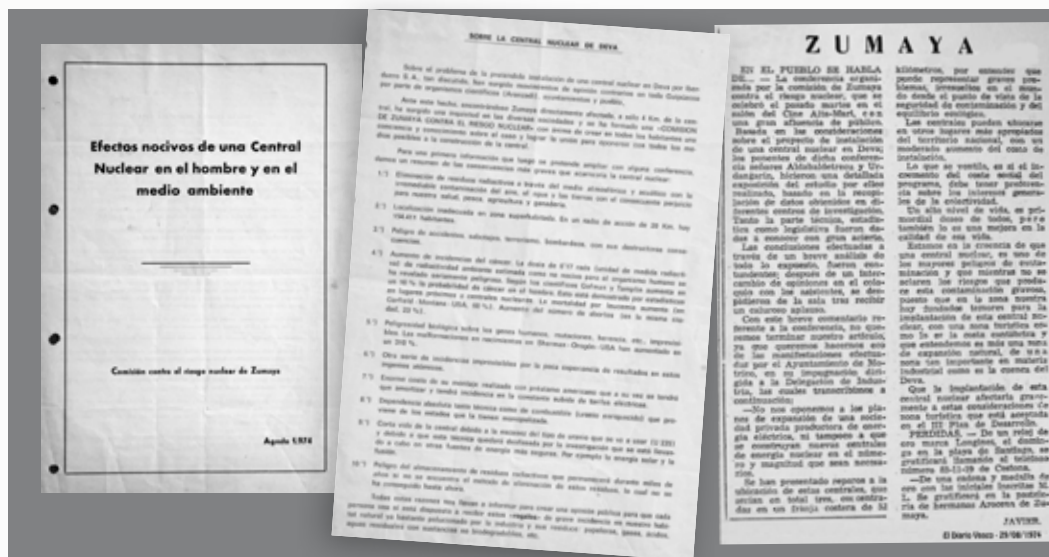
Olaizola izan zen Zumaiaiko Komisioaren liderra. “Gaiari buruz zerbait zekiena bera zen, eta gu informatzen hasi ginen. Hark esan zigun Deban jarri behar zuten erreaktorea Westinghouse bat zela. Ameriketako ereduak zen, han ordurako ilegala zena. Zirkuitu irekiko sistema zuen. Itsasotik ura hartu, hoztu eta berriro itsasora botatzen zuen. Baina, horretaz gain, arazoa zen izugarritzko zentral pila egin behar zituztela kilometro gutxian, eta megawatt asko elkartuko zirela euskal kostaldean”, kontatu du Manterolak.

Olaizola bera ere hitzaldiak ematen ibiltzen zen. Badu Idigorasek anekdota bat. “Olaizolak Urretxun konferentzia bat eman eta etxera bueltan ginela, guardia zibilaren kontrol batekin topo egin genuen. Dokumentazioa ateratzeko eskatu ziguten. Zein zen ohartu zirenean, ‘Perdone usted, sigan’ esan eta aurrera egin genuen”, kontatu du. Olaizola, Gerra Zibilean armadan ibilia zen, eta teniente izandakoa zen.

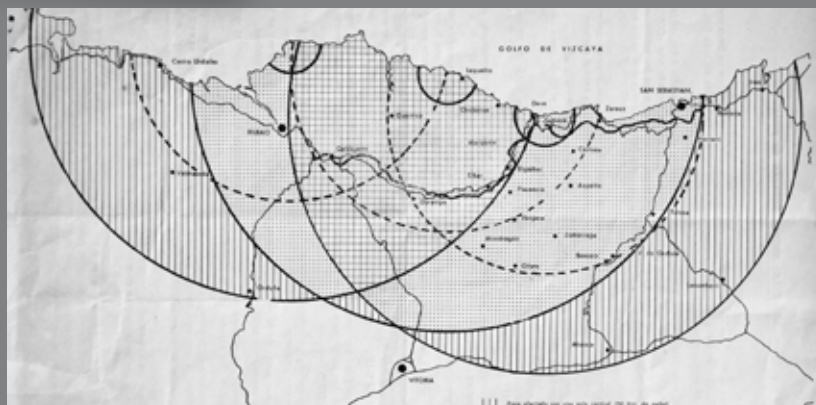
Garai hartan, Zumaiaiko korrespontsala zen Carballo *El Diario Vascon*. Gogoratzen du Debako Batzordeko bi kidek Zumaian hitzaldi eman zutenean herritarrez jantzitako bi guardia zibil ere han egon zirela. “Pentsa zer garai ziren..., tentuz jokatu beharra izaten genuen. Behin, guardia zibil batek deitu zidan galdezka ea zergatik publikatu nuen gai horri buruzko zerbait egunkarian. Nik *El Diario Vascon* bertan zentsura nuela aipatu nion. Bidalitzen nuen guztia irakurri eta errepasatzen zuten. Joakin Ormaetxea zen publikatu edo ez baimentzen zuena; beraz, nik ez nuela zerikusirik esan nion”, azaldu du.

Detenituak izateko beldur pixka batekin lan egin zuten Komisioko kideek. “Beldur-beldurra ez, baina arduratsu eta errespetuz jokatzek zuten. Gainera, udalen eta Aranzadiren babes lortuta, nahiko lasai izan ginen. Gure egoera eta egin-kizuna ez zen inoiz ilegala izan”, aitortu du Del Pilarrek.

Komisioaren eginkizuna 1976. urte inguruan gelditu zen. “Gure helburua lortu genuen, eta gustura gelditu ginen egin-dako lanarekin. Inguruko udal asko zentralaren aurka agertu ziren, baina horrek ez zuen baldintzatu jendea kontu horiez ohartzera. Nik uste dut guk dezenteko iraultza egin genuela, informazioa leku guztietara banatu genuelako eta mugitu egin ginelako”, amaitu du Del Pilarrek.

Plano honetan euskal kostaldean egin behar ziren zentral nuklearrak sortuko zuten kalteen eremua azaltzen da.

BALEIKE + Energia nuklearra, zer kostutan?

OIER ZEBERIO MAIZTEGI • Politologoa

Energia nuklearren garapenarekin batera gertatu diren fenomenoak dira istripu nuklearrak. Milioika bizitza kaltetzeko eta estatuen biziraupena kolokan jartzeko indarra duten fenomenoak dira. Eragiten duten kutsaduraz gain, oso dinamika politiko eta sozial bereziak sortzeko gaitasuna dute.

Erradiazioa ez da ikusten, usaintzen edo dastatzen. Arriskua hautemateko hain beharrezkoak diren giza zentzumenak jokoaz kanpo uzteko boterea du. Detektatzeko eta eragiten duen arrisku maila ebaluatzeko, aparatu eta unitate berezien gaineko kontrola eduki behar da. Haizearen eta prezipitazioen bidez zabaltzen da. Batzuetan (Txernobylen eta Fukushimaen kasuan, adibidez), eremu zabalak kutsatzeko gaitasuna duten hodei erradioaktiboak sortzen dira. Hodei horiek ez dituzte estatuen arteko muga politikoak errespetatzen. Haizearen eta prezipitazioen arabera mugitzen dira eta elementu horiek izango dira herrialdeen patua erabakiko dutenak. Formula fisiko-kimikoen logikan mugitzen den arrisku baten aurrean gaude. Eta horren ondorioz, elite tekno-zientifiko batek du arrisku maila eta bere efektu posibleak interpretatzeko gaitasuna eta boterea. Elite horrek erabakitzen du arriskutsua eta normala denaren arteko muga fina, aplikatu beharreko neurriak eta horien izaera. Hizkuntza zientifikoa dominatzen duten profesionalak diren arren, guk eman diegu arriskua interpretatzeko eta gure bizitza baldintzatuko duten neurriak hartzeko ahalmena.

Istripu nuklearretan, Estatuak gizakion gainean duen kontrola handiagotzen du. Kanpo neurriak hartzea eskatzen duen istripu bat gertatzen denean, nahiz eta larritasunaren arabera neurri desberdinak izan, ebakuaziogune bat mugarriztatzen da. Istripua larria bada, "sarrerara debekatutako eremua" edo "esklusio zona" deiturikoa ezartzen da. Kasu horietan, bertako biztanleak ebakuatzeaz gain, pertsonen sarrera mugatzeko itxi eta militarki okupatzen da. Kutsadura eta arrisku mailaren arabera, eskusio zonatik kanpo dagoena zonifikatu egiten da eta gune bakoitzari neurri desberdinak ezartzen zaizkio. Estatuak bere nahi eta irizpideen arabera antolatuko ditu eremuak. Txernobylen eta Fukushimaen kasuak erakutsi digutenez, kutsatutako hainbat gune kontrol zonalde horietatik at geratzen dira. Kasu batzuetan, kutsatutako eremu guztia kontrolatzea ezinezkoa delako, edota arrazoi ezberdinengatik (ekonomikoak, politikoak, sozialak) ez kontrolatzea erabakitzen da; kutsadura maila handiena duten guneak kontrolatzen dira soilik. Estatuak pertsonak babesteko hautua egiten du kontrola areagotuz; ezberdina dena sakrifikatzea erabakitzen du, askotan kalteuen nahiak errespetatu gabe (derrigorrezko ebakuazioen kasuan). Kaltetuak gune batetik bestera mugitzen diren elementu biologiko hutsak bilakatzen dira.

Informazioaren kudeaketa eta arriskuaren komunikazioa elementu oso garrantzitsuak dira krisi nuklearren kudeaketan eta horiek kontrolatu nahi izaten ditu Estatuak. Hondamendietan, garrantzia izugarria duten jokariak ditugu, beraien interes partikularrekin (zentralaren jabeak eta industria nuklearra bera, adibidez) eta horiek ere beraien pautak komunikatibo propioak dituzte. Orokorrean, informazioa arrazoi hauengatik kontrolatzen da: krisien kudeaketa kolokan jar dezaketen erreakzio edo turbulentzia sozialak murrizteko, interes partikularrak jokoan sartzen direnean erantzukizun propioak mugatzeko eta interes propio horiek ez kaltetzeko. Hainbat kasutan, gainera, zaila da egoki komunikatzea. Datu zuzenak ez edukitzean, gainera, ezinezkoa bihurtzen da arriskuaren berri behar bezala ematea. Kasu errealek erakutsi duten bezala, subjektu hauei informazioa mugatzeko joera dago: arriskuan dauden pertsonen, gune kutsatuetan geratzen direnei edota bertara mugitzen dituztenei, lan arriskutsuak egin

behar dituztenei eta, krisiak Estatu baten biziraupena kolokan jartzen duenean, populazio osoari.

Informazioaren kontrol prozesu horretan hedabide eta kazetariak, teknologia berriak eta sare sozialek paper berezia dute. Zenbait kasutan hedabideek eta kazetariak boterearentzat egokiak diren mezu ofizialak transmitituko dituzte (aditu ofizialen diskurtsoaren laguntzarekin) eta horretarako entrenatzen dituzte. Hedabide eta kazetariak borrokatu egin beharko dute egia eta kalitate egokia duen informazioaren igorpenaren alde. Teknologia berriak eta sare sozialek, eta arlo honetan emandako aldaketek, aukera berriak eskaintzen dituzte informazioa sortu eta igortzeko orduan. Orain dela urte batzuk ez bezala, gaur egun hodei erradioaktibo baten irismenean dauden eta ezagutza egokia duten pertsonen beren etxeko lorategian duten erradiazio mailaren inguruko informazioa transmititu dezakete zuzenean. Aldaketa horrek aukera berriak irekitzen dituen arren, krisi garai batean sare hauen gaineko kontrola emango litzateke eta arlo honetan ere informazioa mugatuko litzateke.

Ihes erradioaktibo batean, eliteak oraindik ere botere handiago izango du, guk hala onartu diogulako. Energia nuklearren aldeko apustua, izan ere, apustu politiko eta soziala da. Dinamika hauek alboratzeko modurik egokiena programa nuklearrak alde batera uztea edota dauden erreaktore nuklearrak ixtea izango litzateke.

Espainiako Gobernuak, Deban bi erreaktorez osatutako zentral nuklearra eraiki nahi zuen. Hori egin izan balitz, arrisku eremuaren gune arriskutsuenaren barnean egongo ginateke. Santa Maria de Garoña zentral nuklearrean zerbait gertatuta aplikatuko liratekeen neurriak kasu honi aplikatuko bagenizkio, Zumai "I Eremuan" edo "urgentziazko babes neurrien eremuan" egongo litzateke. 0-10 kilometroko eremua zehazten duen gunea da hori. Istripu larri baten kasuan, erradiazioarekiko esposizioa zuzena izango litzateke eta ebakuazioa nahitaezkoa izango litzateke. Gertutasuna eta ebakuazioek behar duten denbora kontuan hartuta, baliteke erradiazioaren hainbat efektu sufritzea. Arrisku horrekin bizi beharko genukeen zentralak funtzionamenduan jarraituko zuen bitartean. Lemoiz, Ea-Ispaster, Deba eta Tuterako proiektuak alboratu ziren, baina badugu bat Euskal Herriko mugatik gertu: Garoña.

Segurtasun Nuklearrerako Agentziak irekitzeko baimena eman dion arren, batek daki zentralaren jabeak, Nuclenorrek (Iberdrola eta Endesa, bakoitzak % 50) zer erabaki hartuko duen. Garoñaren kasuan, gauza bat garbi dago, ordeak ireki eta zerbait larria gertatuko balitz, gorago aipatutako dinamiken (arriskuaren izaerarekin, bizitza biologikoaren kontrolarekin eta informazioa mugatzearekin erlazionatuak) testigu zuzenak izango ginateke. Euskal Herriak orain arte ezagutu ez duen krisia sufrituko luke, egoeraren arabera, eta zenbait lurralderen biziraupena kolokan jarriko litzateke. Kasu larri batean, giza osasun eta ingurumen mailan, efektuak dramatikoak izango lirateke. Prestatuta gaude?

Garoña irekitzen badute istripu posible batek eragin ditzakeen efektuak arlo politiko eta sozialean mugatzeko, edota gizarte nuklear batean bizi behar badugu, aipatutako kudeaketa eredua aldatzea (adituen boterea birbanatzen, arriskuaren kontzientzia publiko zientifiko berri bat sortzen) gure esku dago. Etorkizuna gure erabakiek baldintzatuko dute.

aren aurka zegoela. Inguruko udal askok bat egin zuten akordioarekin, eta, horren ondorioz, Gipuzkoako Diputazioak zentral nuklearraren eraginari buruzko txosten bat egiteko eskatu zion Dames & Moore Iberia enpresari. Hark 1976ko urtarrilean entregatu zuen txostena. Ondorio hau ateratu zuen aukeraturako kokalekuari buruz: "Desegokia da, gaur egun giza kontzentrazio handiegia baitago, eta etorkizunean ere hala egongo baita".

Hurrengo hilabeteak ziurgabetasunez beteak izan ziren. Iberduerok ez zuen inoiz esan amore ematen zuenik zentral nuklearra egiteko proiektuan, baina ez zuen aurrerapausorik ematen. 1976ko abuztuan amaitu zuen Batzordeak bere jarduerara, ezetza formalki jaso gabe. "Batzar orokor batean utzi genituen gure karguak, baita elkartearen eginkizuna ere", aitatu du Salegik.

Handik urte batzuetara, Estatuko gobernuak (PSOE) plan bat ateratu zuen: 1983-1992 Energia Plana. Plan horretan aurreikusten zuten lau zentral nuklear jartzea martxan: Cofrentes, Asco II, Vandellós II eta Trillo I. "Plan horretan ez zen agertzen Debako zentrala. Orduan horrek adierazten zuen ez zela egingo, baina ez zen inoiz konfirmatu", gogoratu du Salegik.

Iberduerorekin ez zuten izan inoiz kontakturik. "Haiek mespretxatu egiten gintuzten. Ez ziguten jaramonik egiten. Herri txiki bateko mugimenduak ez ziren buruko minik ematen. Hainbesteko indarra zuten!". ■

1972ko argazkia. Zentral nuklearra egiteko eskaerarekin Iberduerok prestatu zuen txostenean agertzen da. Etxe zuria Guardia Zibilaren koartela da.

Iberduerok ez zuen inoiz esan amore ematen zuenik zentral nuklearra egiteko proiektuan, baina ez zuen aurrerapausorik ematen

ZATOZ ITSASOAREKIN GOZATZERA!

Webgunea: talasoterapiazelai.com
Tel. 943 865100
Talasoen ordutegia: Egutegia irekita 9:30etik 20:30era
Jatetxea eguerdian irekita, eguerdia eta gauean.

Talasoterapia
Zelai
Z U M A I A

BEDUA ITURGINTZA S.L

ANTONIO AZPILLAGA

- KALEFAKZIOA
- ZORU BERO-EMALEA
- GAS INSTALAZIOA
- GAS NATURALA
- BAINUGELAK ETA SUKALDEAK

Jose Mari Korta Industriegunea, 9
20750 ZUMAIA - Gipuzkoa
tel. 943 143 369

EGOKI

Erloju
eta bitxi denda

E. Gurrutxaga plaza, 6
tel. 943 861 787

BEHEKO PLAZA

taberna-jatetxea

- Eguneko menua
- Karta
- Pizzak
- Taldeentzako menu bereziak

BERRITUA

Eusebio Gurrutxaga plaza
Tel. 943861700

Amajako plaza, 13 tel. 943 862 385
www.xantialtzariak.com

Erribera kalea, 6 20750 Zumala tel. 943 143 097
ekinsl@ekinsl.com www.ekinsl.com

Instalazio elektrikoak
Telekomunikazioak
Informatika
Internet

mara

MÁSMÓV.L

ERNIO TABERNA

V. Arrate, 3

Tel. 943 860 045

ERTZ INFORMATIKA

Portatilen mugikorren
eta tableten konponketak

Beheko plaza tel./faxa: 943 143 395

Rosi

Garbiketak

Etxeak eta dendak
Enpresa eta auzo lanak
Arropa garbiketa eta tindaketa

Basadi, 3-A

tel. 943 016 353

UZKUDUN taberna

Eusebio Gurrutxaga plaza, 10 - 20750 Zumaia (Gipuzkoa)
Tel.: 943 11 63 97

Galdona

burdindegia

Mendato muntela, 1 tel. 943 861 117 - 943 143 346
Juan Belmonte, 15 faxa 943 861 330

TABERNA

Juan Belmonte, 5

tel. 943 861 057

Carlos Cintero - Ainhoa Olaizola

tel.: 943 86 21 81

Txomin Agirre, s/n

20750 ZUMAIA (Gipuzkoa)

GLENCOE

INGLES AKADEMIA

TALDE MURRIZTUAK

Zunbilo kalea, 12 beheha
tel. 670 391 777

matrikulazioa dohainik!

Erribera kalea
20750 ZUMAIA (Gipuzkoa)
tel. 943 861 973

yoana ileapaindegia

Amaia plaza,
2 beheha
943 143 278

Ikastegi homologatua

Golden Gate
Institute
hizkuntz eskola

Erribera kalea 1 bis, beheha
tel./faxa 943 865 020
info@goldengateinstitute.com

Juan Luis **BLANCO** | TIPOGRAFOA

“Letrak
txikitatik egin
ditut eta orain
konturatzen
naiz horretaz”

ELKARRIZKETA

Harri

TESTUA: JUAN LUIS ROMATET
ARGAZKIAK: ARNAITZ RUBIO APREA

Arte Ederrak ikasi zituen eta hainbat urtetan diseinu grafikoan egin du lan. Berea da, adibidez, Baleike Kultur Elkarteko logotipoa. Azken urteotan, baina, tipografiaren munduan murgildu da. Letra tipoak

diseinatzen ditu eta egindako lanetako bat euskal tipografia tipiko eta topikoaren bariante bat da. Type Directors Club elkarteak ematen duen saria ere jaso berri du. Horri guztiari buruz aritu gara hizketan.

Onartu behar dut letra tipoen mundua erabat arrotza egiten zaidala, eta hori, gremio honetan mugitzen garen denok bezala, egunero letrekin lan eginda. Pentsatu ere ez dugu egiten Times New Roman, Arial edo Helvetica izeneko letra tipoen atzean pertsona bat dagoela, tipografo bat, hain zuzen ere. Juan Luis Blanco (Zumaia, 1966) tipografoa da. Aurrez diseinu grafiko lanetan aritua, azken urteotan letra tipoak diseinatzaren dabil. Nireak bezalako gaizki-ulertuak ugariak direla dio Juan Luisek. “Behin, hegazkin batean nindoala, alfabeto arabiarraren liburu bat irakurtzen ari nintzen. Alboan tipo bat nuen begira. Ingelesezt galdetu zidan ea arabieraz irakurtzen banekien. Erantzun nion ezetz, baina horri buruz irakurri behar nuela tipografiak diseinatzaren nituelako eta arabierazko tipografia bat sortu behar nuelako. Aldamenekoa flipatuta geratu zen jakin zuenean letra horiek norbaitek diseinatzaren zituela. Noski, letrak ez dira ordenagailuan beraiek bakarrik sartzen; ez datoz ordenagailuko makinariaren barruan. Norbaitek marrazten ditu letra guztiak. Tipo harentzat epifania bat izan zen, deskubrimendua”.

Elkarrizketa hau prestatzeko Microsoft Worden sartu naiz eta han agertzen diren letra estiloak kontatzaren hasi naiz. Ehungarrenera heltzean oraindik F letrarekin hasten direnekin nengoen. Ba al dago lekuri beste letra estilo baterako?

Bada, ematen du ezetz, baina badago. Kartel baterako letra tipo jakin bat erabiltzen duzunean, ziur aski izango da zure lanarekin inpresio bat eman nahi duzulako. Letrak, azken finean, irudiak dira, eta zuk zerbait islatu nahi izaten duzu. Begia egiten denean letra estiloak ezagutzen dituzu. Universe, Helvetica, Time... Alde handia dago batoren eta bestearen artean. Gertatzen da begia ez dugula eginda horretarako. Tipografia ezezagun handi bat da, kultura hori ez dugulako hemen.

Askotan ez gara arduratu ere egiten. Funtzionatzen dugun zerbait badugu, ez dugu aldatzen. Gure kasuan, Times, Arial edo Calibri bezalako letrak erabiltzen ditugu.

Tipografien mundua ezagunagoa da diseinu grafikoaren munduan. Word programa erabiltzen duen batek ziur aski ez du gehiago behar, baina diseinu grafikoetako estudioek bai. Tipografia bereziak behar izaten dituzte eta egin nahi dituzten lanen edo islatu nahi dutenaren arabera aukeratzen dituzte. Gero, tipografia hitza erabiltzen dugu, baina Times bat aipatzearren, letra tipo hori pasa den mende hasieran sortutakoa da, metalezko pieza batean. Gaur egun Times letra duzu pendrive batean edo online, eta horien artean mundu bat dago. Times paperean erabiltzen da eta inprima daiteke etxeko inprimagailu batean, egunkari batean, kristoren kalitatea duen inprenta batean, pantaila batean, PC zaharkitu ba-

tean edo azken belaunaldiko erretina pantaila batean. Espazio hori dena bete behar duzu kalitate oneko tipografia batekin. Hor beste xehetasun teknikoak sartzen dira, oso konplexuak. Orain arte egin diren tipografiak teknologia berrietara egokitu behar dira eta hor lan handia dago.

Bizirik dagoen mundu bat da, beraz.

Hori da. Halakoetan Times letraren antzerako bertsio berriak egiten dira, izen desberdinekin, haietan oinarrituta, baina xehetasuna txikiak gehituta. Besteetan, pantailetarako egokiak ez diren xehetasunak kentzen dira. Esan duzun bezala, hau bizirik dago. Atzo konferentzia bat ikusi nuen online eta flipatuta geratu nintzen. Mundu hau ezagutzen dut, baina oraindik egunero aurkitzen ditut teknologia berriak, aukera berriak. Hemendik bost urtera webgune batean sartuko gara eta ikusiko dugu tipografia bat benetan bizirik dagoena. Mugitu egingo da leihoaren tamainaren arabera; xaguarren erakuslea non jartzen duzun, gauzak gertatuko dira. Maila horretan gaude. Metalezko pieza batetik zure mugimenduei erantzuten dien zerbaitera pasa gara. Hor ere badago mundu bat.

Zu Arte Ederrek egindakoa zara. Nola heltzen zara mundu honetara?

Bidea egin eta gero ikusi dut nola izan den. Pixka bat intuitzioz izan da. Tipografiak egiten nituen tipografia zer zen jakin aurretik. Nik letrak txikitatik egin ditut eta orain konturatzen naiz horretaz. Gure aitarekin joaten nintzen errotiluak egitera. Orduan ez ziren gaur egungoak bezalakoak. Garai hartan margotu egin behar ziren, furgoneta baten kanpoaldean edo fatxada batean. Arte Ederretan diseinu grafikoak aukeratu nuen eta hor lan asko tipografekin egiten da. Tipografia oso espresiboa izan daiteke. Nik banuen joera tipografekin lan egiteko: batzuek gehiago egiten dute lan irudiekin; ni, berriz, gehiago zentratzen nintzen letra tipoetan. Gai hori pixka bat garatzen joan naiz, nahiz eta Fakultatean ez izan ikasgai bat. Diseinu grafiko oso orokorra zen, eta, gainera, gomendatu ziguten tipografiak ez diseinatzeko. Hori grabatuta daukat, baina orain ulertzen dut zergatik esaten ziguten: ez genituen ez baliabiderik, ez denborarik, ezta irakasle espezializaturik ere. Klaro, hori entzunda pentsatzen duzu gai oso zaila izango dela. Gero, zure probak eta akatsak egiten dituzu eta konturatzaren zara baietz, oso mundu handia dela eta ikasi egin behar duzula. Hamabi hilabeteko master bat egin nuen Ingalaterran, Readingen, 2013an eta 2014an.

Ikusten da pasioa dela zuretzat. Iaz, uste dut, kaligrafia tailerra ere eman zenuela. Askok idazten dugu, baina ordenagailuetan eta telefono mugikorretan. Eskuzko idazketa galtzen ari al gara?

Bai, galtzen ari da. Bitxia da, baina kaligrafiaren bitartez sartu nintzen berriro tipografien mundu honetan. Ingalaterra-

“Kaligrafia eginez
tipografiaren forma
asko ulertzen dituzu”

ra joan aurretik, Eskozian bizitzen egon nintzen urtebetez, 1996an, eta han kaligrafiaren ohitura handiagoa dago. Han ikasi nuen kaligrafia eta horren bidez ikusi nuen zer erlazio zuzena duen tipografiarekin. Kaligrafia eginez tipografiaren forma asko ulertzen dituzu garbi. Ikusi nuen banuela oinarri bat eta horrela ausartu nintzen nire lehen tipografia diseinatzeko. Desastrea izan zen, noski, eta konturatu nintzen gehiago ikasi behar nuela.

Readingeko masterraren ondoren hasi al zinen mundu honetan buru-belarri?

Joan aurretik ere egin nituen nire saiakerak, euskal tipografia bat, adibidez. Soluzio bat aurkitu nahi nion. Gauza asko hartu behar ziren kontuan, bai teknika aldetik, baina baita historia aldetik ere. Handik itzuli eta gero bukatu nuen tipografia hori. Beno, bukatu.... [hasperen egin du] tipografia bat ez da inoiz bukatzen. Bertsio bat bukatu nuen eta orain beste bertsio askoz ere konplexuago bat ari naiz bukatzen. Azken bertsio horretan badago programazio bat zenbait letra konbinazio era berezian antolatzeko. Letra barianteak aldatu automatikoki aldatzen dira konbinatzen den letraren arabera. Dagoeneko argitaratuta egon behar zuen Kataluniako enpresa baten bitartez, eta, horiekin, nazioarte mailako tipografia sare baten barruan. Katalogo baten barruan egongo da Interneten.

Tipografia bat sortzerakoan, nola hasten duzu lana?

Normalean, diseinu proiektu guztiekin bezala, arazo batekin hasten da. Problema bat duzu, soluzioa aurkitu nahi diozu eta ez duzu eskura tresnarik horretarako. Euskal tipografia honen kasuan, adibidez, diseinu grafikoko proiektu bat egiten ari ginen eta bilera batera deitu ninduten. Proiektuko baldintzen artean zegoen euskal itxura izan nahi zuela, baina, eskatzen zuten, mesedez, ez erabiltzeko sagardotegietako tipografia hori. Pentsatu nuen hori zela dugun erreferente bakarra, besterik ez genuela. Ez banuen hori erabiltzen, zer

egin nuen. Hortik hasi zen proiektu hau. Jendea lotsatu egiten da tipografia honekin. Ez dute tipografia hau erabili nahi beraien txarteletan. Hor tarte bat ikusi nuen. Zergatik ez egin letra tipo horren bertsio bat, baina eleganteagoa, finagoa eta jendeari lotsa emango ez diona. Ez zegoenez, nik egin nuen, behar nuelako eta gero hutsune hori zegoelako.

Kasu honetan, aurretik zegoen tipo batean oinarrituko zinen arindu edo eraldatzeko.

Zuk eman duzu hitz klabea: arindu. Zerbait egin nahi nuen oso potoloa ez zena. Ingeleseztan esaten den bezala, zerbait *light*a egin nahi nuen, arina. Gero, fijatu nintzen hizki guztiak maiuskulak direla —minuskulak izango dira etorkizunean, horrekin ari naiz eta lanean—. Lantzean gure zibilizazioko tipografiako eta kaligrafiako ereduak aztertu nituen, eta hemen alfabeto latinoaz ari naiz. Zein izan da eredu XX. mende honetan? Letra erromatarra. Saiatu nintzen haien proportzioak oinarri bezala hartzen, baina beste tekniketara egokitzen. Hor oreka bilatu behar nuen nire estiloa aurkitu arte. Erromara joan eta hango letrak ikusten badituzu, eta gero nik egin dakoak, ikusiko duzu proportzioak antzekoak direla. Itxura ez, itxurak zerikusi handiagoa du hemen erabiltzen zen teknikarekin.

Zenbat denbora behar izan zenuen letra tipo hori bukatzeko?

Lauzpabost hilabetez egon nintzen lanean ikusi nuen arte mundu hau, alde batetik, asko gustatzen zitzaidala, pasio bat zela eta oso zaila zela. Masterrean beste proiektu bat egin nuen eta bueltan berreskuratu eta bukatu nuen. Guztira bi urte behar izan nituen amaitzeko, baina, ziur aski, lehen proiektua zelako. Hor aurkitzen dituzu arazo guztiak. Googlerentzat egin dudana beste proiektu bat bi hilabete edo bi hilabete eta erdian bukatu dut. Ordurako arazo teknologikoak gaindituta nituen. Ikasi dut tresnak erabiltzen. Masterra amaitu nuen, hamabi hilabete zentratuta pasa nituen, egunero zortzi

Gure-Txokoa
taberna

Upela plaza, 4
20750 Zumaiak
Tel.: 943 86 09 70

Harvest
English School

...eta udaran ingaterrara ingelesa praktikatzera
www.academiaharvest.com

San Jose, 11 bis. tel. 943 143 334

ilarzi

Alai auzategia, 2
Tel. 943 24 50 20

INPERNUPE
ELKARTEA

Erribera kalea 16. Tel. 943 861 523

Iriondo optika

Kantauri plaza, 8. Zumaia. tel.: 943 86 04 86
Nagusia, 53. Azkoitia. tel.: 943 85 19 84

IRUDI OTS

Ikuskizun orofarako solnu
eta argiztapen alokairua
Hots eta irudigintza aretoa
tel. 943 63 16 32 irudiots@irudiots.com

IRUITZ

Ileapaindegia Mistoa

San Telmo, 12 • 20750 ZUMAI (Gipuzkoa)
Tel.: 943 860 760

TXALAPARTA
OPARIAR

Angelos Soraru, 2
20750 ZUMAI (Gipuzkoa)
tel. 943 143 089
fax: 943 430 637

Talaira
taberna • jatetxea

Santiago auzoa, 4 Tel. 943 143 370

ORRAZTEGI
ZUMAI

943 862 083

JUARISTI
jatetxea

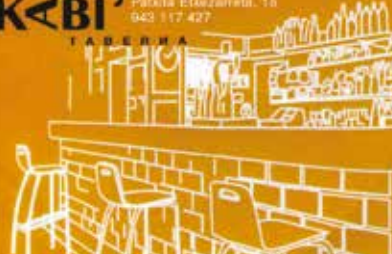
Arrainak eta haragiak aukeran
Eguneko menua
Jangela klimatizatua

Baseldi auzategia, 10 tel. 943 05 05 77

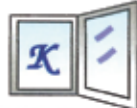
JUSTA
taberna

Erribera kalea, 20 www.justataberna.com
tel. 943 861 405 justa@justataberna.com

K&BI Patika Etxezarreta, 18
943 117 427

Kaithermik S.L.

Arotzeria metalikoa
Aluminiozko leihoak ZTHrekin,
PVCzkoak eta mistoak
Santiago auzoa, 20 Tel./faxa: 943860320

kalari

Upela plaza, 8
tel. 943 862 517

DOIA

Julio Beobide, 2
943 574 986

kuttun
lentzeria

erribera kalea tel. 943117936

ordu edo gehiago gauza bera egiten. Googlerentzako hau letra erraza zen, hau da, bakarra egin behar zen: ez zituen ez letra lodirik, ez italikarik... Euskal tipoak, ordea, bost pisu ditu: arin-arina, baina baita oso lodia ere, harategi batean jarri nahi baduzu erabiltzeko!

Zer izen du sortu duzun letra tipo horrek?

Harri. Ingelesentzako *jarri* (hala ahoskatzen dute 'h' hizkia), baina zer egingo dut, bada! Beti esaten didate: "Oso polita, very beautiful, jarri". Ez, ez da jarri. Readingen proiektu bat egin nuen eta alfabeto desberdinak sartu nituen: arabiarra, zirilikoa, grekoa, latinoa, tifnag, berbereen alfabetoa. Euskarazko izen bat jartzea okurritu zitzaidan. Erregistratzeko orduan abantaila bat dugu, izen horiek ez daudela hartuta. *Hamaika* jarri nuen, idatzita. Hamaika nik uste 'h'-rekin hasten dela eta hala idatzi nuen. Eta han irakurtzen zuten *jamaika*. Proiektuak umeen munduarekin lotura zuen eta pentsatu nuen: umeak, *jamaika*... Izena aldatu nion. Hasierako h hori kendu nion, baina beste leku batean jarri nuen: *Amaikha*. Arabiarrek *amaija* irakurriko zuten, baina hemen ez dakigu arabieraz eta haxe geratu da.

Lan hauek gero nola zabaltzen dira mundu honetan?

Printzipioz, salgai ditut www.blancoletters.com webgunean. Arazoa da, gaur egun, webgune bat Interneten hondar ale bat desertuan bezalakoa dela. Zerbait berezia egiten ez baduzu, ez da ikusiko; promozio handia behar du. Tipografoaren lana nahiko zaila da: diseinu lana egin behar da, tresna berri guztietarako eguneratuta egon behar da...; gero, gainera, webgunea landu eta promozio lanak egiteko. Webgunea badut, baina salmentak ez dira oso onak izan. Orduan, erabaki dut beste webgune batzuetan salgai jartzea. Bartzelonan badago horretarako enpresa bat, eta haiekin jarri nintzen harremanetan. Interesatuta zeuden eta publikatuko dute. Gero, horiek beste sare batean sartuta daude eta prestigio handiko webgune batean publikatuko da. Nahiko pozik nago horrekin. Arazoa da royalty edo komisio bat eman behar dela; ez duzu % 100 jasotzen. Jaso dezakezu % 50 edo % 60. Hortik dabil. Baina, promozio lanak beraiek egiten dituzte eta prestigio handia dute. Han jartzen badut jende gehiagok ikusiko du.

Googlerentzako lan egin duzula esan duzu. Nola sortu zen proposamena? Nolakoa da halako multinazional handi batekin lan egitea?

Googlaren barruan Google Fonts departamentua dago. Horiek tipografiak online jartzen dituzte, normalean webguneetan erabiltzeko. Lotura bat egin eta han dagoen tipografia bat erabil dezakezu doan zure webgunean. Eztabaida badago, zuk, agian, gero saldu nahi duzun zerbait han doan eskaintzen ari direlako. Beraiekin proiektu bat egiteko aukera izan nuen, baina epe kontuengatik azkenean ez nuen egin. Gero, Indian bizi den lagun batek deitu zidan esanaz proiektu bat zuela Googlerentzako, berak egingo zituela sistema indiarak —Indian 13 idazkera sistema daude eta lan honetan bi sartzen dira— eta nik, ha-

“Eztabaida badago, zuk, agian, gero saldu nahi duzun zerbait Googleen doan eskaintzen ari direlako”

Bed & Breakfast £19.26

Sticker

Ancistrotus cummingi Cekalovic, 1967

ಪಾಡುಪು ಕಥಲು

Zapataritegiko borda

మహాలక్ష్మి వేసుకొని పడుకుంది

CHÂTEAU DE SAINT-MICHEL

Sous l'Ancien Régime, à la veille des États généraux de 1789, la paroisse de Saint-Michel était rattachée sur le plan ecclésiastique à l'ancien diocèse de Sens et sur le plan judiciaire au bailliage royal de Boiscommun. La loi du 22 décembre 1789 divise le pays en 83 départements

SANT JOAN DE MONTDARN!

ANGOULÊME

INCHKENNETH CHAPEL

BED & BREAKFAST • DAVID & GOLIAH

INURRATEGI ANAIAK

BOSÓN

ALBERT EINSTEIN (*1879 – †1955)

APÓLIKHNOS

EZTERENZUBI / ESTÉRENÇUBY

الخزعبات

Gezellig

•••••

Alegría!

•••••

الانتخابية

IC8XX8O

نعم للإستقلالية

Buffaloes

QANDUS

tdc. CERTIFICATE OF Transgraphic Excellence

(bcnefgls)

& Zábřeh!

DIACRITICS MATTER:

mès nivě eşl žgãñcô

office offline

£36,250!?

каждого слабое

επικίνδυνα

لي نسقء

†‡!o※%QΣ!

Alegría!

OC8ZZH

الانتخابية

tdc. CERTIFICATE OF Transgraphic Excellence

Judge's Choice

nudo en forma de vuelta de mordida fácil

BALLESTRINQUE

it is impossible for a man to be alone on the sea

ancloste

5126 miles Southwest

anemómetro

nudo de pescador

Karel: Itsaontzietan, albo bakoitzaren goiko ertza.

Itxasoa zio!

El Virginia, —velero mediocre con buen tiempo— era un buque a toda prueba cuando sobrevinía una desgracia. Con su arboladura baja y poco audaz, su panza corta y rechoncha, de 250 toneladas de arqueo, más parecía una marmita o una cuba que un corcel de los mares, y su lentitud era motivo de chanza en todos los puertos del mundo en los que había recalado. (...) MICHEL TOURNIER.

LABARRA TABERNA ZUMAIA est.2016

Ondartxo plaza 5. Tel. 943 860 484

MENDI - ONDO S.L. Elektrizitatea

Urola plaza, 21 Tel. 943 860 074 - 943 861 569
mendi-ondo@mendi-ondo.com www.mendi-ondo.com

MARGARI *Aruta-danda*

Tel.: 943 86 19 20
Harategi Kalea 17 - ZUMAIA

CROISSANTERIA

pizzak
hanburgesak
bokatak...

marina

Baltasar Etxabe, 2 Tel. 943 86 22 46

"Muagi"

errehabilitazioa
kirol medikuntza
fisioterapia

RPS: 034/97 Aita Mari, 3. blokea Tel. 943 861 691

Nikol taberna

Amniako plaza 343561816

NOIA S.L. TAILERRAK ETA KARROZERIAK

Etengabeko garabi zerbitzua

Hego kalea, B3 (Estazioan)
20750 - Zumaia
Tel.: 943 861 363
zumaia@carroceriasnoia.com

Itziar indutrigunea, C
20820 - Itziar-Deba
Tel.: 943 606 291
noia@carroceriasnoia.com

836 887 812 (Zumaia)
809 834 438 (Itziar-Deba)

www.carroceriasnoia.com

Zoruen kutxilaketa eta bernizaketa
Parketa jartzea

Estazioko kalea, 12 Tel. 943 861 412 - 686 364 149

construcciones y reformas, S.L.
647 040 156
686 911 257
oliden@olidenreformas.com
Oliden arkitek-tura
678 875 652
943 143 093
lar@olidenreformas.com

ZARAUZ - ZUMAIA
www.olidenreformas.com

Fotakiek
Telatuzak
Etxebizitzak
(Sukaleak, bainuziak)
Industria mantenimendua
Mota guztietako igelberotza lanak
Etxebizitzaren inspezio teknikoa (ITE)
Zertifikatu energetikoa
Fotobarietatearen eta aholkularitza
Etxebizitzaren barne diseinua
Mota guztietako proiektuak

OSKARBI
KIROLAK

Alai Auzategia, 14 • Arranaltz, 1 Tel. 943 143 112
oskarbi@oskarbi.net

OSTOLAZA ZUMAIA, S.L.

Joxe Mari Kortu Industriegunea, A1 - 4. pab. 20750 Zumaia (Gipuzkoa)
Tel. 943 86 50 88 • Faxa 943 86 13 45
www.ostolaza.com - e-mail: ostola@ostolaza.com

Ostolaza altzariak

Tel/Fax: 943 86 13 25
Julio Beotxe Ibilakia, 1 • 20750 ZUMAIA (Gipuzkoa)
mueblesostolaza@euskalnet.net / www.mueblesostolaza.com

943 247 011
www.laprimaverapizzeria.com

TXIMISTA garagardotegia

Ogitortekak
Plater konbinatuak
Txerri-ukondak (Kodilloak)
Saltxitzak, oillaskak...
Garagardak aukeran

Ondartxo plaza, 4 beheko Tel. 943 573 905

TTAKUN TABERNA

Izustarri, 3
tel. 943 865 289

UKENDU
PARABOTIKA
BELARDENDA
Aitziber Etxeberria Garro
Farmazialaria

Kantauri plaza, 2 943 860 992 www.ukendu.com

reanean oinarrituta, alfabeto latinoan diseinatzeko. Hango eta hemengo alfabeto sistemetan talka handia ez izatea eskatu zidan, harmonia bat izatea nahi zuen. Bizpahiru hilabetetan egin nuen. Lan polita izan zen, ondo ordaindutakoa eta gustura geratu nintzen.

Aurretik Googlerentzako beste proiektu bat izan zen nuela esan duzu. Nola jarri ziren zurekin harremanetan?

Tipografien mundua ez da oso handia eta badakizu zein diren arduradunak. Nik banekien nik egin nuen masterra Google Fontseko arduradunak hiruzpalau urte lehenago egin zuela. Batzuekin eta besteekin hitz eginda, harremanerako kontaktua lortu nuen. Gero, kongresuetan, konferentzietan, aurkitzen duzu. Baina beti dago jendez inguratuta. Hortik lan asko lor dezakezu, eta hori denek dakite. Idatzi nion, txat luze bat izan genuen Facebooken eta bakoitzaren proposamenak azaltzen aritu ginen. Oraindik ere idazten diot.

Sari bat ere jaso duzu orain gutxi.

Master honetan alfabeto latinoan landu behar zen, baina beste alfabeto bat ere aukeratu zenezakeen. Nik arabiarra aukeratu nuen. Horretarako informazio asko behar duzunetz, Interneten begira hasi nintzen. Han aurkitu edo deskubritu nuen tiffinag, berberen alfabetoa. Nire proiektuan sartu nuen, eta, horrez gain, tesina bat ere egin nuen. Oso interesgarria iruditu zitzaidan, nik ez nuen ezagutzen eta beste jende askok ere ez Ingalaterran. Tipografietan espezializatuta dagoen fakultate batek hain gutxi ezagutzea idazkera sistema honetaz... Hori aprobeztatu behar nuela ikusi nuen. Horrek aitzindari bihurtzen zaitu, atzetik etor daitezkeen masailko guztiekin. Handik urtebete ingurura Hollandako baten berri izan nuen: proiektu bat jarri nahi zuen martxan alfabeto latinoan, arabiarra eta berberea izango zituen tipografia bat sortzeko. Zenbat jende dago espezializatuta alfabeto berberan? Gutxi. Deitu zidaten eta parte hartu nuen proiektu honetan. Oso interesgarria izan da. Lan egin dut fama handiko tipografoekin: kataluniarrak, Libanokoak, frantsesak,

marokoarrak... Hiru talde sortu ziren eta ni, enpleguaniztun bezala, bitan aritu nintzen tiffinageko aholulari bezala. Horietako batean proiektua sekulakoa izan da. Lana XIX. mendeko Marokoko tipografo baten lanean oinarritzen da. Oso tipografo berezia zen garai hartarako eta nik oraindik ere oso modernoa ikusten dut. Arabiarra eta latinoan garatu zituzten eta nik berbera egin nuen. Zenbait konferentzietan erakutsi genuen eta nazioarte mailan sona handia duen lehiaketa batera ere aurkeztu genuen, Type Directors Club-ek antolatzen duena, eta sari bat irabazi dugu. Prestigio handiko lehiaketa da, hor sari bat jasotzea garrantzitsua da..., baina dirua baino, gehiago da prestigioa, eta nik, gaur egun, nahiago dut dirua prestigioa baino; hobeto kudeatzen dut! [barreak] Autonomo egiten dut lan eta proiektu hauek oso luzeak izaten dira. Amaitu eta kobratu arte nahiko larri ibiltzen zara, baina gustura.

Saritu egin zaituzte, baina hemen lana jarraian egin beharko da.

Bai, orain euskal tipografia honen minuskulak egiten ari naiz, baina une batez alde batera utzi dut nire beste proiektu bat amaitzeko. Esperantza badut egunen batean hauek ere publikatzeko. Proiektu hauek luzeak dira eta askori gertatu zaigu tresna batekin lanean hasi eta beste batekin amaitzea. Denbora horretan teknologia aurrera doa eta orain ditugun tresnak hobeak dira, azkarragoak eta emaitza hobeak eskaintzen dituzte. *Un sin vivir* da hau. ■

MAIATZA-EKAINA

DEIALDIAK

Maiatzeko larunbatak: Maiatza Dantzan.

Egunero Geoparkeko bisita
gidatuak: info+ www.geoparkea.com

Uztailaren 3ra arte Txuri-
beltzeko argazki lehiaketa:
Arkitektura. Argibideak Alondegian,
943861056

Ekainak 9-11 Alai auzoko jaiak

Ekainak 28 - uztailak 2

Sanpedroak

Ekainean zehar Nagusiekin
Nagusientzat (Nagusien Astea).
Argibideak Brankan, 943862200

ERAKUSKETAK

Oxford aretoan

Ekainaren 4ra arte Forondako
zeramika eta egur tailako lanak

Ekainak 7-20 Forondako pintura
tailerreko lanak

MAIATZA

12, ostirala

22:00 Aita Marin, antzerkia: Sweeny,
Eromen produkzioak.

13, larunbata Maiatza Dantzan:
Pintura eta dantza tailerra.

18, osteguna

22:00 Aita Marin, zine forum: *El
viajante*. Zuz.: Asghar Farhadi.

20, larunbata

18:30 Odietan. Maiatza Dantzan:
Dantzaren (umeak + helduak).

21, igandea

12:00 Aita Marin, haur antzerkia:
Baserrian amets, Eidabe.

27, larunbata

22:30 Ondartxon, Maiatza Dantzan:
Astinu + Zumaiko Musika Banda.

EKAINA

1, osteguna

18:30 Musika eskolaren emanaldia:
Antzerki eta Musika Tailerra
22:00 Aita Marin zine forum:
Comancheria. Zuz.: David Mackenzie

4, igandea

Dantzari Txiki Eguna

6, asteartea

18:30 Komentuan kontzertua: Easo
abesbatza eta Musika Eskolako
ikasleak

9, ostirala

22:00 Oxford aretoan kontzertua:
Jabier Muguruza + Mikel Azpiroz,
Tonetti anaiak

14, asteazkena

18:30 Odietan Musika Eskolako
dantza emanaldia

17, larunbata

Bizikleta eguna: egun osoan,
bizikletaren inguruko jarduerak

19, astelehena

18:00 Oikian Musika Eskolaren
ikasturte bukaerako jaialdia

22, osteguna

19:00 Maria eta Josen Musika
Eskolaren ikasturte bukaerako
jaialdia

23, ostirala

22:00 Sanjuanturrin San Juan gaua

24, larunbata

Mari kalean San Pedro abesbatza

Zalla
• plater konbinatuak
• ogitartekoak
• oilasko erreak
Urda Plaza 3 • 943 86 23 87 ZUMAIA

ZUMAIA AUTOESKOLA
E-mail: zumaiasautoeskola@hotmail.com
BASOIA 12
20750 ZUMAIA
Tel. 943861018 / Fax. 943016125

Zumaia Hotela
Jateketa
Kafetegia
Alai auzlegia, 20750 Zumaia tel. 943 143 441 faxa 943 865 161

EuroTaller
ZUMAIA MOTOR, S.L.
José Rey Alfaro
Gerente
Santxo Auzoa, 22
20750 ZUMAIA (Gipuzkoa)
Tel. 943 143 143 - Fax 943 865 161
e-mail: zumaiamotor@telefonica.net

EDU
ZUMAIA
OPTICA
RPS 18/16

Txomin Agirre kalea 6,
750 Zumaia, Gipuzkoa
T. 943.143.057
www.eduoptika.com

Itzurun Taberna

KONTZERTUAK

20:00etan

Maiatzaren 20

The Frank Blackfield Band

Ekainaren 10

White Towels Blues Band

Itzurun Zuhaizbidea, 1. tel. 943 86 21 24

Ezkontzak, Batailoak, Jaunartzeak

Lore-zentruak, Koroak

Landare naturalak eta artifizialak

Zermika-lanak eta zumezko saskiak

Etxez etxeko zerbitzua!
Santiago auzoa, 18
Tel. 943 862 611

“Gizaldi aldaketa honetan irakastea ez da nahikoa, ingeniartza pedagogikoa egin behar da.

Horretan ari dira Zumaiako M&Jn.”

Rafael Cristóbal

Ginebra eta Madrilgo Unibertsitateetan Medikuntza, Neurologia eta Psikiatrian doktorea.

Mondragon Unibertsitatean Psikologia Ebolutiboan irakaslea eta Euskal Herriko Unibertsitatean Psikopatologia irakaslea.

Hazitegi programaren zuzendaria.

Konfiantzaren
pedagogia

M&J Ikastetxea